

ЩОКВАРТАЛЬНИЙ
ВІСНИК

№ 2 (10)
2005



КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ
ДЖЕРЕЛА



Управління культури Закарпатської
обласної державної адміністрації
Обласний центр народної творчості

ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА М. УЖГОРОД
ПР. СВОБОДИ, 16.

Культурологічні джерела

**Щоквартальний
вісник**

№ 2 (10)

Ужгород 2005

побуту тривала ювілейна персональна виставка живопису Віктора Демидюка.

8 травня в Ужгороді відбувся марш-парад духових оркестрів.

8 травня у Перечині пройшов звіт-концерт аматорських колективів Перечинського району.

8 травня у греко-католицькому кафедральному соборі відбувся великодній концерт вокального ансамблю "Глорія" Ужгородського державного музичного училища ім.Д.Задора.

9 травня у Хусті відбувся звіт-концерт аматорських колективів Хустського району.

9 травня у Рахові пройшов звіт-концерт аматорських колективів Рахівського району.

З 11 по 25 травня у музеї народної архітектури та побуту тривала ретроспективна виставка Кристини Данко-Шолтес (живопис, акварель, олія).

11 травня в обласному театрі ляльок в Ужгороді відбулася прем'єра драми воєнних років "Рядові" А.Дударєва у виконанні артистів Закарпатського державного російського драматичного театру.

13 травня у Міжгір'ї відбувся звіт-концерт аматорських колективів Міжгірського району.

14 травня в Ужгороді пройшов звіт-концерт аматорських колективів Ужгородського району.

15 травня у Виноградіві відбувся II районний фестиваль виноградарів-виноробів і творчий звіт самодіяльних художніх колективів району.

15 травня у м.Хуст пройшов творчий звіт самодіяльних колективів Хустського району.

15 травня у Закарпатському обласному музеї народної архітектури та побуту пройшли заходи, присвячені Дню музеїв.

18 травня у Тячеві відбувся творчий звіт самодіяльних художніх колективів району.

20 травня в обласному українському музично-драматичному театрі відбувся концерт зразкового дитячого ансамблю народного танцю "Джерельця Карпат" під назвою "Вшануймо землю своїх батьків".

21 травня у Середнянській дитячій школі мистецтв Ужгородського району відбувся сьомий обласний конкурс словацької народної пісні "Золотий соловей".

21 травня у Мукачівському замку "Паланок" розпочався V конкурс-плєнер образотворчого мистецтва "Срібний Дзвін".

22 травня у смт Воловець пройшов звітний концерт аматорських колективів Воловецького району.

23 травня у Мукачеві розпочався VI фестиваль театрів національних меншин країн СНД та Євроregionу "Етно-діа-сфера".

28 травня на площі Театральній в Ужгороді відбулося урочисте відкриття свята з нагоди Дня Європи.

31 травня у смт Середнє Ужгородського району відбувся III обласний конкурс українського художнього слова ім.І.Ірлявського "Моя весна".

Червень

4 червня у фойє обласного театру ляльок в Ужгороді відкрилася виставка робіт з нагоди 20-річчя творчої діяльності Емми Зайцевої.

8 червня у Мукачеві у кіноконцертному залі "Перемога" відбулося шоу "Енергія, з якою неможливо розлучитися ніколи" з нагоди 20-річчя народного ансамблю сучасного танцю "Сучасник".

12 червня у с.Лисичево Іршавського району відбулося фольклорне свято "Гамора".

З 18 по 26 червня у музеї народної архітектури та побуту тривала виставка художниці Людмили Кучеренко.

19 червня у с. Плаюц Рахівського району відбулося обласне свято румунського народного мистецтва.

19 червня в Ужгороді в обласному українському музично-драматичному театрі відбулося закриття 59 театрального сезону прем'єрою вистави "Фініта ля комедія-2".

24 червня в Ужгороді у художньому музеї ім. Й.Бокшая відкрилася виставка художника Тараса Данилича.

25 червня в Ужгороді в амфітеатрі пройшов заключний концерт кращих художніх колективів і окремих виконавців — учасників творчих звітів районів і міст області з нагоди 60-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною та Дня Конституції України.

Виставки*******

На початку серпня у галереї "Ужгород" відкрилася виставка "Триграниччя". Виставка народилася в результаті пленеру шістьох художників із чотирьох країн: Василь Роман і Петро Фелдеші (Україна), Едіта Волощукова і Лена Лешкова (Словаччина), Івона Козак (Польща), Тібор Урбан (Угорщина). Митці зустрілися у місцях, де сходяться кордони трьох держав, у Кременці на словацько-польсько-українському кордоні та у Чорній Тисі, поблизу меж Румунії, Угорщини й України. Перша виставка відбулася у Пряшеві, а після Ужгорода вона попрямує у Кросно, а завершиться у Мішкольці.

Конкурси*******

23 квітня в м.Гуменне (Словацька Республіка) відбувся XV конкурс-огляд жінок-декламаторок "Струни серця", присвячений пам'яті Ірини Невицької. Закарпатську делегацію представляли заступник начальника управління культури облдержадміністрації І.Канюка, директор Закарпатського обласного центру народної творчості В.Рудейчук, завідувача цикловою комісією режисерських дисциплін Ужгородського училища культури Оксана Шип, а також Надія Кондратенко, Діана Бартошевич, Христина Ігнацевич.

Прем'єри*******

17 квітня в обласному українському музично-драматичному театрі в Ужгороді Львівський духовний театр "Воскресіння", який прибув до Ужгорода на запрошення Мукачівської греко-католицької єпархії, представив глядачам виставу "Благовіщення Марії" за п'єсою відомого французького драматурга Поля Клоделя. Ще за життя його називали "католицьким Шекспіром", адже він був не тільки видатним письменником, але й священником.

В обласній організації Національної спілки письменників України відбулися чергові звітно-виборні збори, на яких був присутній секретар Національної спілки Валерій Герасимчук.

Василь Густі склав свої повноваження, прокерувавши організацією

3,5 роки. Наступним головою обрано Петра Ходанича. Членами ради об'єднання Національної спілки письменників стали В.Густі, В.Товтин, Ю.Шип, Х.Керита, Г.Малик, М.Рошко, В.Кузан, Т.Ліхтей.

Свята

5 червня на Міжгірщині відбулося традиційне свято — проводи отар на полонину. На нього завітали не лише місцеві жителі, але й туристи, делегації з різних районів області. Під звуки трембіт центральною вулицею селища проїхали тематично оформлені автівки, які з учасниками свята подалися на Синевирський перевал, де вже на них чекала обладнана імпровізована сцена.

Усі із 23 сільських рад представили виставку творів народних майстрів. До них приєдналися й умільці з державного природного нацпарку "Синевир", загальноосвітніх шкіл та районного будинку дитячої творчості.

Своє самобутнє мистецтво продемонстрували найкращі колективи художньої самодіяльності району. Під час свята проходили конкурси, ігри, спортивні змагання, масові гуляння. На очах у глядачів доїли овець та виготовляли сир, бажаючі мали змогу покуштувати токан та овечий сир. Не обійшлося на святі без величезної вівчарської ватри та співу трембіт.

8 червня у Мукачеві у кіноконцертному залі "Перемога" відбулося шоу "Енергія, з якою неможливо розлучитися ніколи" з нагоди 20-річчя народного ансамблю сучасного танцю "Сучасник" (керівник Олена Яцканич).

Цей колектив добре відомий не лише на теренах рідного краю. Він учасник багатьох обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів і фестивалів. "Сучасник" іде в ногу з часом, але залишається собі вірним — досконала техніка, грамотні постановки, цікаві теми, розкішні костюми і сценічна культура — на рівні професійного балету. Колектив працює у різних жанрах: народний стилізований танець, джаз-модерн, шоу-данс, хіп-хоп, диско-танець, брейк-данс, демі-класика.

Олена Яцканич має своїх послідовників. П'ятеро її учнів стали професійними хореографами, а Наталія Середа — ще й незмінною помічницею. Учням викладається гімнастика (Валентина Черкас), із модерн-балетом їх знайомить Володимир Кречковський.

За останні три роки колектив 17 разів ставав переможцем, а також

чемпіоном України у напрямку диско-шоу. Він працював на одній сцені з народним артистом України Іваном Поповичем, співаками Ані Лорак, Віктором Павликом, гуртами "Іграшки" та "Гості з майбутнього". Його запрошували до співпраці українські зірки естради. Хореографічна трупа Ірини Білик схвально відгукнулася про його майстерність.

На разі Олена Яцканич залишає свій колектив, передаючи його у надійні руки.

Україна-Угорщина: День добросусідства

Під такою назвою у смт Торпо (Угорщина) 30 червня у чудовому сільському парку перед будинком культури та у самому будинку культури відбулося святкове дійство з участю офіційних делегацій України та Угорщини, присвячене дружбі сусідніх країн. У рамках цього свята відбувся також IV Куруцький фестиваль, під час якого гості переглянули вистави з життя хоробрих воїнів-куруців. Протягом цілого дня, незважаючи на дуже сильну спеку, на сцені в парку усі виступаючі наголошували на взаєморозумінні та тісній співпраці двох народів, українські та угорські фольклорні колективи показували своє мистецтво, працювали фотовиставки та виставки-продажі сувенірів, кінні екіпажі катали всіх бажаючих, у кухонних наметах для гостей варили смачні страви. А під вечір, коли сонце вже готувалося зайти за обрій, на сцену піднялися чудові естрадні артисти з Будапешта — ансамбль "Джин-тонік" та славнозвісна співачка Каті Ковач. Разом із нею всі присутні у захваті танцювали та співали прекрасні пісні, які давно вже увійшли в історію угорського естрадного мистецтва та стали хітами.

На цей раз у Торпо з української сторони висадився представницький офіційний десант, до складу якого входили представники Закарпатської облдержадміністрації та обласної ради. А в чотирьох великих автобусах через прикордонний перехід "Лужанка—Берегшурань" на свято приїхали представники майже всіх районів Закарпаття. Делегацію Ужгородського району очолював перший заступник голови Ужгородської райдержадміністрації п.М.Фединець. Культурні надбаня району гідно представили працівники культури району на чолі з начальником відділу культури і туризму Ужгородської РДА п.Е.Вайдою.

Була організована виставка сувенірів, яка представила наш район у всьому широкому спектрі його діяльності. Присутні отримали повну інформацію про розвиток економіки, сільського господарства, туризму краю. А коли на сцену вийшли наші артисти, глядачі не могли

надивуватися, які таланти вирости на культурній ниві Ужгородщини. Еріка Амбрушівна по черзі викликала на сцену народний хореографічний ансамбль "Ритм" із с.Есень (керівник Т.Сабов), юну солістку Вікторію Вайду та народний вокальний ансамбль "Ружа" з с.Сюрте (керівник Ч.Сікора), жіночу групу народного самодіяльного хору "Виноградар" із сел.Середнє (керівник Л.Ленарт, хормейстер С.Симочко), танцювальну групу з Малодобронської ДШМ. Знайомлячи присутніх із творчістю цих колективів, Е.Вайда створила на сцені угорського села міні-презентацію всього того кращого культурного надбання, що постійно розвивається в провідних закладах культури та школах мистецтв району.

Після виступу наші митці із задоволенням дивилися культурну програму, яку приготували для всіх присутніх угорські митці. А коли на сцені співала улюблена співачка Каті Ковач, від усієї делегації культпрацівників Ужгородщини Е.Вайда подарувала їй вишитий український рушник, як символ добра і щастя. Це був надзвичайно зворушливий момент. Каті Ковач щиро подякувала українцям. А після концерту усім бажаючим роздавала автографи.

Перебування в Торпо було хоч і короткочасним, але дуже приємним. Прощаючись, гостинні господарі висловлювали надію на нові зустрічі з українцями, дарували їм сувеніри на пам'ять. Хочеться вірити, що наш візит до Угорщини був не останнім, і культурні зв'язки між нашими країнами будуть і надалі розвиватися. До нових зустрічей на українській та угорській землі!

Леонтій ЛЕНАРТ,
*учасник української делегації,
керівник самодіяльного
народного хору "Виноградар"*

Фестивалі

У перші дні квітня в обласному театрі ляльок відбувся **IV обласний фестиваль Ігрових програм "Грайлик-2005"**, організатором якого є Ужгородське училище культури.

Королева Гра і веселий хлопчик Грайлик відкрили двері в казковий світ розваг. Діти потрапили на день народження Грайлика, взяли участь у "Пригодах Буратіно", вчили ділення у програмі "Таблиця ділення". Молодь разом із героями програми "Долікувалися" лікувала хворих, знайомила з закарпатськими весільними звичаями і традиціями за програмою "Готуємося до весілля". А учасники програми з м.Виноградів шукали жінку для фараона.

У номінації "Кращий ведучий" переміг С.Лизанець (директор будинку культури с.Родниківка Свалявського району). "Найкращу гру" підготував колектив клубу с.Ключарки Мукачівського району (керівник І.Шпенник).

Велика заслуга у проведенні фестивалю належить старшому викладачеві Ужгородського училища культури Людмилі Ухач, яка не тільки директор і головний організатор заходу, а й його душа, творець і натхненник.

23 травня у Мукачеві розпочався VI фестиваль театрів національних меншин країн СНД та Євроregionу "Етно-діасфера". Родзинкою фестивалю була вулична вистава "Глорія" Львівського духового театру "Воскресіння" Ярослава Федоришина.

Нещодавно у Києві відбувся X Міжнародний фестиваль дитячої та юнацької хорової творчості "Співає Київ Весняний". Хорове мистецтво нашого краю з успіхом репрезентував зразковий хор хлопчиків та юнаків Мукачівської хорової школи (керівник — заслужений діяч мистецтв України Володимир Волонтир, хормейстер Оксана Волонтир). Колектив виступив із концертними програмами у найпрестижніших академічних залах столиці: у Національному Будинку органної камерної музики виконав месу Шуберта "Сольмажор" у супроводі заслуженої артистки України Ірини Калиновської (орган), у Національній філармонії, де прозвучали твори Леонтовича, В.Волонтира і перлина світової хорової музики — "Kyrie" з Великої меси Моцарта, у супроводі дипломанта міжнародного конкурсу Наталії Лукашенко (фортепіано).

За визначні творчі здобутки, примноження високохудожніх зразків національної виконавської школи в галузі хорового мистецтва та успішний виступ колектив Мукачівської хорової школи нагороджено грамотою Національної Всеукраїнської музичної спілки.

Нещодавно у Рівному проходив V Всеукраїнський фестиваль-конкурс молодих виконавців української народної музики "З народних джерел", головна вимога якого — справжня автентичність. У ньому взяло участь четверо наших краян. Гран-прі здобув 16-річний сопілкар із с.Ільниця Іршавського району Андрій Медвецький (викладач

Людмила Білозір). Пісні, записані від Юрія Греби і виконані на бойківській сопілці та коломийки — на гуцульській, забезпечили йому успіх. Третє місце дісталось ще одній сопілкарці з с.Ільниця Вікторії Варваринець. Ще двоє учасників — брат та сестра Олександр та Катерина Малоші — представляли Ужгород. Остання як почесна гостя. За виконання старовинних народних пісень 14-річний Олександр — вихованець вокальної студії "Красія" (керівник — заслужений працівник культури України Н.Петій-Потапчук) — отримав III місце у молодшій віковій категорії.

Нещодавно у місті Дьор (Угорщина) відбувся **чемпіонат світу з сучасної хореографії**. Понад 80 колективів із 18 країн боролися за перемогу в конкурсі. Ужгородський народний художній колектив "Студія сучасного танцю "Бліц" (керівник О.Камінська) з Падіюну був єдиним представником із Західної України. Він виборов 2 п'яті місця та 1 шосте. До речі, й командне перше місце зайняла Україна — 31 золота медаль.

4–5 червня у м.Камйонка (Словацька Республіка) відбувся **40 фестиваль фольклору русинів-українців Словаччини**, у якому взяв участь народний фольклорний ансамбль "Іршава" (керівник — заслужений працівник культури України Надія Мельник-Гудь).

У рамках відзначення **Дня Європи 28–29 травня в Ужгороді** відбулося ряд заходів.



Заслужують на увагу виступи фольклорних колективів та виставка-продаж творів майстрів народного декоративно-ужиткового мистецтва, які пройшли на території музею народної архітектури та побуту в історичній частині міста, на південному схилі Замкової гори. А в середньовічному замку театралізоване дійство на історичну тему показали актори обласного українського музично-драматичного театру.

Жителі та гості міста мали змогу ознайомитися із друкованою продукцією закарпатських книговидавців. У святі взяв участь ансамбль із м.Броди Львівської області та ансамбль пісні і танцю Інституту ім. Яноша Кодолані м.Секешфегервар (Угорщина).



Г.Медвідь та О.Староста (Свалявський р-он).

17–18 червня у м.Свидник (Словацька Республіка) відбулося 51 свято русинів-українців. Закарпаття представляли народний артист України Степан Гіга та його гурт “Друзі мої” і жіночий квартет Ужгородського училища культури.

Золотий соловей — 2005

21 травня в Середнянській дитячій школі мистецтв Ужгородського району відбувся сьомий обласний конкурс словацької народної пісні "Золотий соловей". Основними завданнями конкурсу є виявлення і підтримка юних талантів, сприяння розвитку дитячої вокальної творчості, збереження словацьких народних традицій, узагальнення і вивчення передового досвіду роботи зі словацьким фольклором. Засновники конкурсу — відділ культури Ужгородської райдержадміністрації (начальник — заслужений працівник культури України Є.Сівак), Середнянська дитяча школа мистецтв (директор Л.Ленарт) та обласна культурно-освітня організація "Матіца Словенска" на Закарпатті (голова Й.Гайніш) — і цього разу зробили все для того, щоби втілити в життя всі намічені завдання та провести конкурс на високому рівні.

Перед початком конкурсної програми своїм співом всіх присутніх привітала маленька п'ятирічна співачка Аліна Булина з с.Гайдош Ужгородського району, у виконанні якої прозвучали дві словацькі народні пісні. На цей раз у Середньому зібралося 28 учасників із Ужгородського, Перечинського, Мукачівського, Воловецького, Міжгірського районів та міста Ужгород. Як і завжди, вони змагалися у трьох вікових категоріях: 1-а категорія — солісти-вокалісти та дуети віком до 10 років, 2-а категорія — від 10 до 14 років, 3-я категорія — від 15 до 18 років. Компетентне журі, до складу якого входили С.Симочко — викладач вокально-хорового відділу Середнянської ДШМ, художній керівник народного вокально-хореографічного ансамблю "Словенка", Й.Гайніш — голова обласної культурно-освітньої організації "Матіца Словенска" на Закарпатті, М.Гапак — голова осередку "Матіци Словенської" в с. Тур'ї-Ремети Перечинського району, М.Гонова — вчитель ЗОШ № 21 м.Ужгорода та автор цих рядків, з честю впоралося із своєю нелегкою задачею і винесло справедливе рішення щодо розподілу призових місць.

У 1-й віковій категорії перемогу святкувала Наталія Гринишин із Воловецької ДШМ. На другому місці опинилася Юлія Гаража з Ужгородської ЗОШ № 21. Третє місце журі присудило Руслані Хомі з Великолучківської ДШМ Мукачівського району.

У 2-й віковій категорії не було рівних Михайлу Ковачуку з Тарнівської ДШМ Ужгородського району, який зумів показати високий рівень виконання пісень та сценічну витримку. Два другі місця у цій віковій категорії дісталися Мирославі Ключ з Міжгірської ДШМ та Марії Чаварзі (Ужгородська ЗОШ № 21), а третє місце посіла Яна Кібза (Ужгородська ЗОШ № 21). Серед дуєтів у цій віковій категорії перемогли Крістіна Гонтар та Наталія Шелько з Великолучківської ДШМ. Друге місце серед дуєтів посіли Ольга Косовілка та Віра Лях із Лінців Ужгородського району, а третє журі присудило Марині Кучак та Мальвіні Йоліч із с.Тур'ї Ремети Перечинського району.

У 3-й віковій категорії перше місце здобула Світлана Порохнавець із Великолучківської ДШМ, друге і третє місце журі не присуджувало. Слід відзначити також участь у конкурсній програмі у цій віковій категорії дуєт із с.Тур'ї Ремети у складі С.Павліша та Ю.Мешка, які за певних умов зможуть у недалекому майбутньому показувати високий сценічний рівень.

Усі без винятку учасники одержали дипломи, грамоти, подяки за участь, а також цінні подарунки. Але найбільшим надбанням, безперечно, стали набутий досвід, великий заряд позитивних емоцій, теплий прийом глядачів, яких було чимало цього дня в актовому залі Середнянської ДШМ. Все це залишило дуже приємні враження в усіх присутніх і надихатиме учасників на нові перемоги у майбутніх конкурсах.

Леонтій ЛЕНАРТ,
*директор Середнянської
дитячої школи мистецтв*

Радість перемоги

З 23 по 29 травня в румунському місті Онешті (повіт Бакеу) відбувся X (ювілейний) Міжнародний дитячий фестиваль естрадної пісні "ТІ АМО", в якому взяло участь близько 50 учасників із 14 країн світу. Цікавими були виступи юних конкурсантів із Італії, Франції, Португалії, Китаю, Сербії, Македонії, Болгарії, Ізраїлю, Лівану, Мальти, Росії, Молдови, Румунії. Україну представляли дві учасниці: у старшій віковій категорії чотирнадцятирічна Наталія Попович (сміт Великий Бичків Закарпатської обл.), а в середній віковій категорії одинадцятирічна Ярина Шуст (м.Броди Львівської обл.).

Журі фестивалю відібрали для конкурсного виконання по одній пісні кожному з учасників. Наталія Попович виконувала пісню своїх

батьків "А я дівчина горянка" (сл.Ольги Попович, муз.Василя Поповича), а Ярина Шуст — "Рідний край" (слова і музика Ірини Ярини (м.Виноградів)).

Історія фестивалю розпочалася у 1996 р. Засновником і діючим президентом Міжнародного фестивалю естрадної пісні "ТІ АМО" є професор музики і співу Теодор Адобрікаї, який і цього року відкривав фестиваль. Судило конкурс компетентне журі — провідні педагоги, співаки, композитори з різних країн світу. Очолювала роботу голова журі — професор Мілвія Терзагі з Швейцарії. Напередодні фестивалю (за 2-3 місяці перед його початком) бажаючим взяти участь у міжнародному пісенному форумі, організаторами фестивалю висилалися матеріали з конкурсними вимогами. До участі в ньому допускалися тільки ті учасники, які співають у жанрі популярної музики, а також пісні з фольклорними обробками. Конкурсант повинен був виконувати пісню відповідно до свого віку і тільки мовою країни учасника. Особлива увага зверталася на чистоту інтонування, вміння володіти голосом, сценічну культуру, передачу змісту виконуваних пісень тощо.

До конкурсу учасники готувати дві пісні, їх тексти та свою коротеньку біографію, написану англійською мовою, висилали заздалегідь. CD із записами пісень (мінус і плюс) розглядало компетентне журі, яке відбирало тільки одну пісню для конкурсного виконання на фестивалі.

Міжнародний фестиваль естрадної пісні "ТІ АМО" проводиться в місті Онешті не випадково. Адже крім школи вокального, естрадного мистецтва, яка є провідною в Румунії, це місто — ще й колиска видатної румунської гімнастки, чемпіонки світу та олімпійських ігор — Наді Команечі. Саме в цьому чудовому краї, який межує з Молдовою, народилася талановита гімнастка. Вона є гордістю міста Онешті, його символом, національним героєм.

Слід зазначити, що організація і проведення конкурсу пройшли на високому професійному рівні. Цікавими були й екскурсії по місту та його околицях. Учасники фестивалю відвідали ряд музеїв, релігійних споруд, храмів, школу, де навчалася Надя Команечі, та інші визначні місця краю. Ще до початку фестивалю всім учасникам організатори вручили подарунки, а на весь період перебування забезпечили безкоштовним проживанням та харчуванням.

Преса і телебачення щоденно слідували за ходом фестивалю і висвітлювали на шпальтах часописів та в етері результати конкурсу.

Злагоджено проходили репетиції учасників фестивалю. Цікавою

новинкою, про яку організатори повідомили вже після завершення конкурсу, було те, що журі у складі 11 чоловік, були присутні на кожній репетиції, сиділи у різних точках концертного залу, щоб ще перед конкурсом намітити кращих із кращих. Адже на репетиції діти почувають себе розкуто і вільно, без напружень показують своє мистецтво. Звичайно, це все індивідуально, хтось на репетиції напружений, а на концерті віддає всі свої сили, а хтось, навпаки, на сцені розгублюється. Тому журі і вирішило все побачити в комплексі, і при цьому не привертати до себе зайвої уваги, щоб психологічно не травмувати юних виконавців.

Репетиції і конкурсна програма проходили у місцевому будинку культури за віковими категоріями. Результати оцінювання оголосили тільки на заключному Гала-концерті. Кожна вікова категорія мала по три переможці, а гран-прі для всіх було одне.

Наші дівчата, Наталія Попович та Ярина Шуст, стали лауреатами третьої премії кожна у своїй віковій категоріях. Вони нагороджені дипломами та фестивальними кубками. Заключним акордом був виступ на Гала-концерті, який транслювався по телебаченню. Ми раді, що дівчата гідно представили Україну на ювілейному фестивалі. У цьому заслуга як нашої краянки та її батьків, так і її викладача Оксани Славної, аранжувальника Віталія Повханича, балетмейстера — заслуженого працівника культури України Михайла Сачка, які доклали багато зусиль, щоб Наталочка гідно представила свій край.

Родина Поповичів висловлює щире подяку заступнику начальника управління міграцій Віктору Фокші, який запропонував взяти участь у цьому фестивалі.

Марина ОФІЦИНСЬКА,
провідний методист ОЦНТ

Дякую за поданий матеріал для написання статті Ользі Попович.

Перший крок до завоювання Європи

З 22 по 27 травня у м. Суботиця (Сербія-Чорногорія) відбувся **XII Міжнародний фестиваль театрів ляльок**. У цьому престижному форумі своє мистецтво, свій край і взагалі Україну презентував Закарпатський обласний театр ляльок із виставою "Недотепа із Вертепа".

"Наша вистава знову одна з кращих", — такою радісною звісткою зустрів мене Олександр Туряниця — заслужений працівник культури України, директор міжнародного фестивалю "Інтерлялька", за сприяння якого колектив театру і зумів виїхати на це свято.

Вона народилася у той час, коли зорі віщували щасливу долю. Благословили її на мистецьку ниву режисер, заслужений артист України Олександр Куцик, письменник Дмитро Кешеля та художник Ярослав Данилів. А доніс до глядачів сімейний дует — лауреати обласної премії ім. Євгена та Юрія-Августина Шерегіїв Наталія Орешнікова та Микола Карпенко.

А починалося все, як завжди із бажання, із великого бажання творити, але не що-небудь, а вимріяну мрію. Напевно і Муза не нищечком підкралася, а сміливо ввійшла через уже давно відчинені двері. Була хвилююча прем'єра, яка увінчалася шаленим успіхом. Репортажі по телебаченню, схвальні рецензії у пресі, перемога на VIII міжнародному фестивалі театрів ляльок "Інтерлялька", де "Недотепа із Вертепа" дістала нагороди аж у п'ятьох номінаціях. У кінці минулого року обласну премію у галузі театрального мистецтва ім.Євгена та Юрія-Августина Шерегіїв присудили режисерсько-постановочній групі обласного театру ляльок у складі режисера-постановника Олександра Куцика, художника-постановника Ярослава Даниліва за створення високохудожньої вистави для дітей "Недотепа із Вертепа" Дмитра Кешелі. Такої ж премії були удостоєні й актори Наталія Орешнікова та Микола Карпенко за високохудожнє втілення сценічних образів у вищезгаданій виставі.

Цьогоріч у Суботиці наші актори виступали поряд із театрами з Лондона, Лос-Анжелеса, Відня, Москви, Варшави, Риги, Вільнюса, Будапешта, Софії, Сараєва, Загреба, Белграда та ін. Всього у фестивалі взяло участь 22 країни.

Журі очолив всесвітньо відомий театральний діяч, який довгий час був генеральним секретарем, згодом — президентом Міжнародної асоціації театрів ляльок (УНІМА) професор Хенрик Юрковський (Польща). Він драматург та автор фундаментальної праці з історії лялькарства в трьох томах, декан факультету лялькової режисури Високої школи у Варшаві. До складу журі ввійшли пан Володимир Предмерські (Словаччина) — драматург, режисер і актор театру ляльок, історик та театральний критик; Агнес Кішелі (Угорщина) — відома лялькарка, режисер, директор театру; заслужений артист Білорусі, учень Сергія Образцова професор Віктор Климчук; Мирослав Радонич (Сербія та Чорногорія) — провідний театрознавець і діяч мистецтв у своїй країні та за кордоном.

Народна в своїй основі, філософська за змістом, приваблива за формою, необмежена у сприйнятті і вишукана у грі, вистава "Недотепа із Вертепа" не може не захоплювати. Її тепло сприйняли і діти Сербії та Чорногорії.

Ми гордимся своїми земляками, адже вони привезли додому ще й одну із головних нагород — Спеціальну нагороду за нові театральні тенденції.

Марина ОФІЦИНСЬКА

“Слово, чому ти не твердая криця”

*Народився в закарпатському селі,
Де Ірляви плин спокійний течії.
До науки, до світла вибрав шлях
І злетів на власні крила юний птах.
Гартувалась його юність в боротьбі
За Карпатську Україну, за груні.
Срібну Землю полюбив на все життя
Хоч до неї вже не було вороття.
У свої юнацькі роки, двадцять три,
Він загинув в ім'я світлої мети.*

Олена ПЕКАР

Цього року обласний конкурс художнього слова ім.І.Ірлявського співпав зі ще однією подією, яку святкували в усіх навчальних закладах області, святом останнього дзвоника. 31 травня у смт Середнє Ужгородського району, на батьківщині поета, в пам'ять про якого і був започаткований конкурс, пройшла мистецька акція (уже втретє за свою історію). Її мета популяризувати оригінальні за змістом та формою твори українських та закарпатських письменників і поетів та виявити самобутніх авторів-виконавців та читців-декламаторів.

Постать Івана Ірлявського та його творчий доробок донедавна був відомий лише вузькому колу поціновувачів красного мистецтва. Його ім'я надовго було витравлене із суспільної пам'яті в Україні, бо був активним учасником і творцем Карпатської України, полум'яним борцем за відновлення державності Соборності України в умовах німецько-нацистської окупації. Книги І.Ірлявського, видані у 1938–1942 рр. у Празі, майже не потрапляли в окуповане Угорщиною Закарпаття. Довгі десятиліття він жив у серцях рідних, у пам'яті друзів і близьких, а також широкої української діаспори дальнього зарубіжжя — в Канаді та США, Англії і Німеччині, де про нього писали й друкували його поезії у колективних збірках та антологіях.

В Україні у повоєнний час ім'я І.Ірлявського вперше потрапило на сторінки преси лише 1990 р. стараннями О.Мишанича. Декілька його

віршів з'явилися у 1992 р. в антології "Моя Карпатська Україно" в Ужгороді, яку упорядкував Іван Ребрик.

Народився Іван Іванович Рошко — таке його справжнє ім'я — 17 січня 1919 р. в с.Ірлява (нині Ужгородського району Закарпатської області) в селянській сім'ї. Закінчив Мукачівську торговельну школу (1939). Після загарбання Карпатської України (1939) фашистською Угорщиною виїхав до Воеводини (колишня Югославія). Потім перебрався до Праги, працював складачем і коректором у друкарні, редагував журнали, належав до так званої празької групи українських поетів. Пізньої осені 1941 р. разом із членами цієї групи приїхав до окупованого німцями Києва, увійшов до підпільної письменницької організації, був її секретарем, працював у газеті "Українське слово". 21 лютого 1942 р. будинок Спілки письменників був оточений гестапівцями, і всіх присутніх у ньому, у тому числі й І.Ірлявського, О.Телігу, її чоловіка та інших заарештували і розстріляли у Бабиному Яру.

Він автор збірок поезій "Голос Срібної землі" (1938), "Моя весна" (1940), "Вересень" (1941), "Брості" (1942), що побачили світ у Празі. Його ім'я увійшло в "Українську літературну енциклопедію" (1990) та "Історію української літератури ХХ століття" (1994), його поезії опубліковано за кордоном в антології "Обірвані струни" (Нью-Йорк, 1955). І лише в 2002 р. його твори було перевидано на батьківщині. Збірка "Брості" побачила світ у видавництві "Закарпаття" в Ужгороді.

Конкурсна програма проводилася у чотирьох номінаціях — поезія, проза, гумор, власна творчість. У ній взяли участь читці-декламатори, учні та студенти середніх та вищих навчальних закладів, учасники художньої самодіяльності з районів області. Вперше взяли участь у змаганні й гості зі Словацької Республіки.

Журі очолила головний редактор видавництва "Закарпаття", письменниця, лауреат літературної премії імені Лесі Українки Галина Малик. До складу журі ввійшли письменниця, кандидат педагогічних наук Лідія Повх, заступник начальника управління культури облдержадміністрації Іван Канюка, завідувача цикловою комісією режисерських дисциплін Ужгородського училища культури Оксана Шип, директор Середнянської дитячої школи мистецтв Леонтій Ленарт та автор цих рядків.

У змаганні взяло участь 27 конкурсантів. Першу премію у номінації "Поезія" було присуджено Юрію Шейку з м.Перечин, у номінації "Проза" — Ігореві Іваньківу з с.Лазещина Рахівського району, у номінації "Гумор" — Святославу П'ятаєву з м.Хуст, який представляв дитячу школу мистецтв.

Від імені конкурсантів хочу подякувати і наставникам, зокрема керівникові студії "Чарівне слово" Ужгородського міського будинку культури Наталії Якушко, викладачеві Хустської дитячої школи мистецтв Наталії Гержик, спеціалісту Берегівського міського відділу культури Ользі Матей. Шкода, що у конкурсі не взяли участь представники із Великоберезнянського, Виноградівського та Хустського районів.

Усі учасники конкурсу отримали подяки та дипломи, переможці ще й подарунки — книгу І.Ірлявського "Брості", яку вручила їм письменниця Галина Малик.

Після нагородження учасники та гості відвідали село Ірляву та поклали квіти до меморіальної дошки Івана Ірлявського.

Наталія ЮРКОВЕЦЬКА,
методист ОЦНТ

3 досвіду роботи

Невичерпне джерело пісень народних

Достойне місце серед художніх колективів області, які представляють національні меншини, займає німецький фольклорний ансамбль "Швалбах". Ідея створення колективу виникла у голови Свалявської районної організації "Німецька громада" Вольдемара Цанька. Так, у 2000 р. задум був втілений у життя — зібралися ентузіасти на свою першу репетицію. Це було подружжя Ольга і Габріел Кметі, Ірина Путько та Артур Сюч. Вони разом із керівником склали творче ядро ансамблю. Згодом колектив почав потроху поповнювати свої ряди: Ірина Путько привела свою доньку Габріелу, виявили бажання і сім'я Смолен — батько Едуард і донька Габріела, до них приєднався і Михайло Тенкач. Нині колектив нараховує дев'ять учасників, любителів народної пісні, більшість із яких — етнічні німці.

Роботу над репертуаром починали з пісень, які пам'ятали з дитинства, від старшого покоління — батьків і дідів — яке не забувало про своє коріння. Адже етнічні німці Закарпаття намагалися зберегти свій фольклор, свої самобутні традиції і звичаї у всьому їх розмаїтті. Так поступово репертуар збагачувався новими творами, удосконалювалася сценічна майстерність.

Енергійний і наполегливий керівник Вольдемар Цанько почав із злагожденості співу, чистоти звучання і музичного супроводу пісні.

Адже сам характер пісні показує, як її виконувати.

Колективом було зібрано і включено в програму німецькі народні пісні, які й складають її основу, — “О, Сюзанна”, “Веселе циганське життя”, “Маріанна”, “Давайте, друзі, вип’ємо”; сучасні “Штефані”, “Пий, братику, пий”, “Карпати”, “Едельвейс”.



Репертуар підбирався і вдосконалювався поступово. Коли все було враховано до найменших дрібниць, почалися виступи.

Свої перші кроки на сцені ентузіасти робили перед членами Свалявської організації “Німецька громада” на фестинах, вогниках. А перший публічний виступ показали у Сваляві учасникам Всеукраїнського семінару керівників німецьких громадських організацій. Презентація нового колективу виявилася вдалою. Після цього концерту про ансамбль знали в різних регіонах України. Їх почали запрошувати на пісенні, фольклорні фестивалі.

Колектив учасник фестивалю німецьких товариств західного регіону (м. Коломия Івано-Франківської обл.); Всеукраїнської “Фольклорами” національних меншин (м. Київ); Міжнародного (III Всеукраїнського) фольклорного фестивалю німецької культури з нагоди 200-річчя поселення німців у Криму (м. Сімферополь, Алушта); фестивалю культур національних меншин Закарпаття та Карпатського Єврорегіону “Солені озера” (сmt Солотвино Тячівського району).

Частими гостями аматори є у санаторіях Свалявського і Мукачівського районів, де вони демонструють своє мистецтво перед гостями з усіх регіонів України.

Ансамбль підтримує тісні зв'язки з фольклорними колективами Криму, Львова, Коломиї, Дрогобича, обмінюється досвідом роботи. Німецький благодійний фонд "Товариство розвитку та Асоціація німців в Україні" (м.Київ) щорічно проводять семінари для керівників колективів художньої самодіяльності, у роботі якого завжди бере участь керівник ансамблю Вольдемар Цанько.

У планах колективу — розширення програми, поповнення її новими піснями, в тому числі й українськими. А ще керівник має задум створити танцювальну групу, щоб пісенна програма стала ще колоритнішою, насиченішою і цікавішою для публіки.

Беззмінний керівник колективу Вольдемар Цанько зумів згуртувати справжніх аматорів, виконавців народної пісні, які не тільки люблять співати, а й популяризують старовинні пісні, які виконувалися їхніми батьками і дідами.

До речі, за успіхи і досягнення у творчій роботі, за високу майстерність виконання колективів представлено на звання "народний". То ж побажаємо йому творчої наснаги, успіхів у творчості, здобуття нових вершин у мистецтві.

Любов СИДОРУК,
провідний методист ОЦНТ

Польові записи

Фольклор — джерело натхнення

У Великому Раківці живе людина, яка багато робить для очищення духовної атмосфери з метою ознайомлення дітей з історією свого народу, з глибинами його духу. Це Ірина Михайлівна Галайда. Її закоханість у фольклор є абсолютним і безсумнівним. Фольклор для неї — земний рай і джерело постійного натхнення. Тому й не дивно, що працює з молодечою наснагою, активно і плідно. Для неї характерне щире почуття любові до духовних надбань народу, його історії, талановитих особистостей. Вважає, що фольклор повинен зажити повнокровним життям, виконуючи свої найважливіші функції: духовну, пізнавальну, естетичну, виховну.

І.М.Галайда народилася 23 лютого 1937 року в с.Великий Раковець на Іршавщині в селянській сім'ї. Середню школу закінчила в с.Білки, а потім філологічний факультет Ужгородського державного університету (1970). Працювала старшою піонервожатою у школі (1954–1960), учителем російської та української мови й літератури, вихователем групи продовженого дня.

У 1973 р. організувала дитячий ансамбль „Сусідка” (5 дітей). Виступали в Москві у передачі „Пісня скликає друзів”. Як збільшилася кількість дітей, ансамбль став називатися „Раківчаночка”. У 1984 р. отримав звання дитячий зразковий ансамбль, який існує й нині. Виступали на районних та обласних оглядах, конкурсах. Часто були учасниками обласних та республіканських телепередач. Брили участь у міжнародному фестивалі в м.Попрад (Словаччина) та в конкурсі „Веселі нотки”, що проводило центральне телебачення в Москві.

Ірина Михайлівна зі співучої родини, де, мов Святе Письмо, зберігаються майже з релігійним пієтетом, передаються від покоління до покоління дивовижної краси народні пісні. Вона знає їх велику кількість, любов до них прищеплює й своїм вихованцям. Коли відбувається у селі весілля, запрошують на сільраду ансамбль „Раківчаночка”, щоб під час урочистої реєстрації шлюбу лунали юні голоси на честь щасливої пари молодят.

Нижче подаємо сценарій проведення цієї урочистої частини.

Іван ХЛАНТА

* * *

Банда ріже, бубен б'є,
У Раківці свальба йде.

Днесь ся женю, днесь ся женю, найму собі банду,
Оби в Раківці всі знали, куди йти на свальбу.

Діти ансамблю „Раківчаночка” заходять до залу, де відбувається урочистий обряд реєстрації шлюбу, і співають:

Ой летіла ластівочка, стала щебетати,
„Раківчаночка” прийшла молодих вітати.

Свальба йде, свальба йде в Раківці співають,
Свальба йде, свальба йде в Раківці гуляють.

Днесь Марія із Іваном весілля справляють.
(Мелодія із "Раковецького Крученого").

Варіант II початку весілля

Ми Раківцєм ідеме, співаємо файно,
Нас звідають: "На свальбу? Ми кажемо: "Айно!"

І сюди, і туди музика лунає,
Бо родина молодих на свальбі гуляє.

(Діти співають на мелодію із Раківця).

Днесь у Раківці Великім новина ся стала.
Іся пара молодих вже ся повінчала.

Коло церкви цю веселу новину ми вчули,
І сюди всі на сільраду скоренько прибули.

Ми вам будемо співати, з весіллям вітати.
Щастя, радості, здоров'я щиро вам бажати.

Звучить пісня "Вітальна" (музика і слова П.Копинця).

Вас з весіллям вітаємо,
Щастя, долі бажаємо,
Щоб у мирі та здоров'ї
Проживали літа довгі.

Наші ви прийміть вітання від самого серця,
Діжку щастя й мальовані здоров'я відерця.
Жийте в мирі та любові на многії літа,
Най добро до вас прибуде із цілого світа.

Співають: "Многая літа".

Хай щастить вам усе життя дома й на роботі,
Із батьками й родичами щоб жили у згоді.

Співають: "Де згода в сімействі, де мир і тишина"...

Хай Вам Бог добро дарує із багатства свого,
Й Божа мати заступає від усього злого.

Зійшло сонце й освітило весело полянку,
Полюбив собі Іван в Раківці білявку.

Файні хлопці у Раківці живуть-поживають,
Кить іршавські красні дівки за них ся уддають.
(Абр: Які милі в нас дівчата у Раківці живуть,
Кить іршавські легіники їх сватати ідуть).

Мамко моя дорогенька, єдну-сь мене мала,
Та й тепер ня, моя мамко, за Івана дала.

Та я на тя ся не сержу, коби-сь довго жила,
Бо ти мене тому дала, кого м полюбила.

Росла собі у Кривому у Поляка чічка,
Росла, росла, виростала, стала молодичка.

Ой Марічко, файна чічко, буду тя любити,
Я ти кожний вечір буду ще й цукру носити.

Тепер собі заспіваю ще й у персти свисну,
Та я свою милу чічку до серця притисну.

Любила-м тя, моя мамко, та й буду любити,
Айбо тепер буду на двох всю любов ділити.
Не журися, бабко моя, я тя не забуду,
Скоро я тобі в капусті внука роздобуду.

Молодята, лиш не спіть, скоро капусту садіть,
А восени там для себе сина Іванка найдіть.

Хай вам Бог пошле на нарік хоч одну дитину,
Щоб могли порадувати всю вашу родину.

Ви, кумове, напаруйте крижму та й у крижму,
Оби молоді на нарік хрестили дітину.

Дідикові ще й коляску треба прикупити,
Щоб молоді могли до них внуків привозити.

Щоб у вашій у сім'ї було діточок, як квіточок,
П'ять синів здорових, файних та ще й стільки ж донечок.
Щоб могли для них відкрити дома ви дитсадочок.

Няньку й мамко молодого, відкривайте ліску,
Бо веде вам син до хижі золоту невістку.

Ой на горі два дубочки, оба зелененькі,
Які наші молодята, файні, веселенькі.

Ой піду я та до лісу, дубом поколишу,
А я свого миленького нікому не лишу.

Ой ти, няньку молодой, паруй лиш гостину,
Бо веде вам зять на свальбу всю свою родину.

У городци коло хижі росте ружа красна,
А в нашої молодой родина прекрасна.

У городци коло хижі росте ружа темна,
А в нашого молодого родина приємна.
Ой молодий Іваночку, забудь про горілку,
Тобі треба сокотити тепер свою жінку.

Співають пісню на мелодію із танцю "Раковецького крученого".

Заспіваймо собі мало, веселі дівочки,
Та оби нас май любили наші фраїрочки.

Раковець, Раковець, люди в ньому славні,
А дівчата, як квіточки, рум'яні та файні.

Наше село Раковець лежить у долині
Батьки наших молодих, як голуби, милі.

Раковець, Раковець — з далеку го видко,
В молодого молода, як біла лебідка.

Хлопці їдуть у Європу гроші заробляти,
Оби для сім'ї своєї хижу збудувати.

Щоб молоді довго й славно жили у достатку,
А всі гроші зберігали у Швейцарським банку.

В мене милий на базарі так бізнесом крутить,
Що вже скоро, він для мене "Мерседеса" купить.

Не журися ти, Мигалю, як нам вік прожити,
Бо ти підеш в Італію гроші заробити.

Бо ти підеш в Італію гроші заробити,
А я буду на пайови лиш булі садити.

Загудіть нам, гудаченьки, будем танцювати,
Та щоб нашим молодятам вік не сумувати.

Діти танцюють з молодими у колі і співають:

А у мене у Раківці така файна дівка,
Як ї вижу — не мила ми і тота сливівка.

Приспів:

Ой яка, ой яка дівка веселенька,
Ой, яка, ой яка, аж болить серденько.

Ой Мигалю, файний хлопче, та я тебе люблю,
Таких як ти, й на базарі за таляр не куплю.

Приспів:

Ой яка, ой яка дівчина, нівроку,
Закохайся у таку, матимеш мороку.

Іду собі я улицьов, на мені кресаня,
Бо таким ня лише любить тота дівка файна.

Приспів:

Не хвалися ти, Мигалю, свойов лиш кресаньов,
Я ти в ладі дідикових п'ять таких дістану.

Приспів:

Ци будеш ми, моя мила, токану варити,
Як будеме ми по свальбі в'єнно собі жити.

Приспів:

Та я ти ся не збираю токану варити,
Ми будемо кожний вечір до бару ходити.

Приспів:

Ой убігла-м на вулицю, думала-м, ош Петрик,
А вто висів на воротах лише його реклик.

Приспів:

Моя мила у Раківці не дуже багата,
Зато хоче чоловіка лише депутата.

Приспів:

В депутата є квартира безплатна і файна,
Та ще в нього у придачу й машина державна.

Приспів:

Коли собі подумаю за свого милого,
Та не годна я заспати до рана білого.

На закінчення:

Молодята! Вам бажаєм довго разом жити,
І на золоте весілля всіх нас запросити.

(Ці слова на мелодію „Буде жити Україна”).

Всі співають, веселяться, бо днесь свальба на селі,
Всі гуляють, веселяться, бо свальбують молоді.

Приспів:

Буде жити ця родина, якщо ми співаєм так,
Будуть жити й молодята, якщо всі гуляють всмак.

Голос у залі:

Гей, сватове молодих, збирайте родину!
Молоді вас запрошують в “Престиж” на гостину
(Або: у бар на гостину!).

Коли секретарка пов'язує руки молодих рушником, щоб матері вели їх із залу, дівчатка простеляють перед ними доріжку (покривець), виткану бабкою молодих. Кажуть:

Шановні молоді, нехай ця доріжка, виткана руками вашої бабки, приведе вас у щасливу дорогу Вашого подружнього життя. (Простеляють виткану доріжку (покривець)).

Упивайся, палиночко, із склянки до цятки
Лиш оби-сь ня не водила, як теля, нацапки.

А на свальбі теща йграла, топанки пірвала,
А зять мусить купувати, тещу убувати.

Зять ся журить: ци чоботи або ци топанки,
Кить не вгодить, то проженуть молоду до мамки.

Ой ударю раз у бубен, два раз в черепаню,
По чотири дівки маю, де лиш мало стану.

Співають:
"А калина не верба".

Полюбила я Івана, сказати боюся,
Він на мене файно кліпне, а я засміюся.

Приспів:
А калина, а калина не верба,
Я дівчина, я дівчина Івана.

А Іванко кожний вечір до мене приходить,
Він дарунки всій родині і мені приносить.

Приспів:
А калина, а калина не верба,
Я собі вже полюбила Івана.

А сьогодні молодята в церкві повінчалися,
На сільраді урочисто в книзі розписалися.

Приспів:

А калина, а калина не верба,
Бо Марія — вже дружина Івана.

Ці куплети виконуються під час гостини

Убуюся у чоботи, надіну клібаню,
Такий стану легінь файний — не впознать ня й няньо.

По чотири дівки маю, куди ся не вберну,
Полюбив я лише єдну, на нюв ся й оженю.

Уддаюся в Імстичево, бо там любка маю,
Мені із ним буде добре, так собі думаю.

У милого на голові кучерики в'ються,
У Раківци давно за ним усі дівки б'ються.

Хоть бийтеся, сважайтеся, а він мене любить,
Як ня видить, то цілує, ще й у "Джипі" возить.

Із Кривого у Селешний йду з милов на свальбу,
Всі нам заздять у Раківци, файну видять пару.

Так співаю я на мості, онь ми ротик плеще,
На всі боки позираю, ци милий не йде ще.

Ой Маріко, файна чічко, любити тя мушу,
Бо ти мені на все життя запала у душу.

А я собі полюбила берівського сина,
Бо у нього на бережку дуже файна хижа.

Хижа в нього на бережку, а в дворі машина,
Лиш не знаю, ци буду му усе життя мила.

Моя мила така файна, як біла лелія,
Добре буду з нею жити, бо вна моя мрія.

Зап. І.Хланта у березні 2005 р. в с. Великий Раковець Іршавського р-ну від Ірини Михайлівни Галайди, 1937 р.н.

Ау, автентика!

Ізки — мальовниче гірське село на Міжгірщині. Кажуть, що назву цьому селу дали вівчарі, а було це таким чином. Утікачі з Галичини сходили з гори і побачили внизу вогні. Біля колиби зустріли вівчаря. “Що там?” — спитали вони. Він, зрозумівши, що питають про іскри від ватри, заїкаючись, відповів: “Іски”.

Подорожні оселилися у селі і назвали його так, як почули від вівчаря, — Ізки.

У це гірське село нас привели довгі пошуки народного віртуоза на традиційному інструменті Закарпаття — сопілці (місцева назва “пищавка”). Ним виявився досить молодий чоловік Степан Васильович Савчур, який практично необізнаний із музичною грамотою, граючи на слух, видає чудеса народних мелодій.



Віднайдений нами інформант дуже вагався чи зуміє заграти. Він звернувся до жінки: “Жоно, принеси мені пищавку. Вона має дещо товстий голос, але звучний. Кожен вівчар, но, чабан, по-нашому, повинен був мати і знати грати на пищавці або трумбеті (трембіті). То колись така парада була”.

Степан Васильович почав боязко перебирати перстами на інструменті. “Та я не знаю добре грати, а знаю ті старі мелодії, які у нас на Міжгірщині грають. Це мене ще уйко навчив. Я вам продемонструю як знаю грати, але не включайте магнітофон”, — ніяковіючи говорив чоловік. Музика заповнювала кімнату. Спочатку вона створювала святковий настрій, а згодом ми поринули у мирний світ різних життєвих обставин: весілля, вечорниці, колядування і навіть вівчарський побут. У його виконанні ми почули “Ізківську”, “Вівчарську”, коломийки танцьовані та співані, кілька “волоських” та обрядових весільних мелодій. Будучи надзвичайно скромною людиною, він не вважав себе музикантом. Але після того, як ми продемонстрували йому щойно записану гру, Степан Савчур був у захопленні. Згодом йому пригадалося, як колись він чув 20-ти хвилинну передачу про відомого сопілкаря Петра Данила із с. Люта Великоберезнянського району і промовив: “Так, це був прекрасний музикант... (після довгої паузи). Але мені здається, що я таки граю краще...”

Заради того, щоб музикант повірив у свої сили, варто було долати таку дорогу.



Багато цікавого ми дізналися і про вівчарський побут, зокрема, про особливості стандартної міри, яка поширена на Міжгірщині тільки в селах Ізки та Келечин. За 100 грам молока, надоеного на “міру”,

сaban дає власнику худоби одну гелету (10 л) молока. За сезон випасу, власник худоби, як правило, отримує 10 гелет молока, з якого можна виробити 20 кг сиру.

Того дня була ще одна зустріч. Мандрівку до присілка Матачів ми продовжили разом із Степаном Савчуром, який люб'язно нас вів до місцевого майстра народних музичних інструментів. Швидкою ходою ми піднімалися вгору. Йшли вузькою засніженою стежкою між густих смерек. Читач може лише уявити наш невтішний настрій, який підсилювався усвідомленням того, що до тої хати доведеться йти ще довго. Нас обігнали "дьологи", запряжені парою прекрасних коней, споряджених у "горішки" дзвінкоголосих спіжовлят (маленькі дзвоники). "Гей, відступіться! З дороги!", — вигукнули файні хлопці. А чи не підвезете нас до тої (показуємо далеко вгору) хати?. "Сідайте, підвеземо", — відповіли вони. Таким чином ми вперше в житті опинилися на справжніх закарпатських дьологах.

А про зустріч із майстром у наступному нашому матеріалі.

Надія ГУЛЯЄВА,

аспірант Національної музичної

академії України ім. П.Чайковського,

методист управління культури облдержадміністрації

Методичні розробки

Виховання голосу на основі національних співочих традицій

У культурному житті народів народна музика відіграє незвичайну роль, бо є важливим засобом національного відродження. Переважає думка, що наша народна пісня є одним із найкращих і найбагатших проявів духовних прикмет нашого народу, і в цій ділянці займає між усіма культурними народами світу одне з перших місць.

Що ж таке народна музика? Це весь скарб вокальних та інструментальних мелодій, що від найдавніших часів існування даного народу переходить із попереднього до наступних поколінь шляхом усної передачі. Народну музику вважаємо в загальному витвором збірним, колективним — у протиставленні до музики ненародної, як

індивідуального витвору. Однак у самому зародку і музика народна є індивідуальним витвором, який, перейшовши в маси і закріпившись у них, став її власністю.

Українська народна творчість є тою вихідною точкою, з якої починається історія культури українського народу, отже, й історія української музики. До найдавніших треба зарахувати мелодії обрядових пісень, що коріняться ще в добі язичництва. Це пісні, пов'язані зі святами та господарськими подіями: колядки, щедрівки, гаївки, веснянки, купальські й обжинкові пісні та ін.

Народна музично-поетична творчість Закарпаття вражає своїм багатством. У кожному селі обов'язково знайдеться щось своє, оригінальне, що збагачує і доповнює народну пісенну культуру. Виховання підростаючого покоління, а особливо дітей, на народних традиціях рідного краю є необхідним не тільки для навчально-виховного процесу, а й для ідейно-морального та музично-естетичного виховання, виховання патріотизму та любові до рідної землі.

У нашій народній пісні особливо яскраво проявився творчий геній народу. Навіть при побіжному ознайомленні з пісенним фольклором Закарпаття впадає в око його яскрава своєрідність та самобутність, що виявляється і в поетичному складі пісень, і в їх інтонаційно-мелодичній та ритмічній будові, загальному характері та настроях.

Науково-пошукова діяльність наших фольклористів, збирачів народної творчості, досить плідна. Варто назвати праці Філарета Колесси "Народні пісні з південного Підкарпаття" (1923) та "Народні пісні з Підкарпатської Русі" (1938); Михайла Роцахівського (збірка дитячих пісень та ігор "Забава" (1922)); Петра Милославського "Народні пісні підкарпатських Русинів" (1944); Володимира Гошовського "Украинские народные песни Закарпатья"; Віри Мадяр-Новак "Збірник закарпатських народних пісень" у 2-х томах та багато інших. Але, на жаль, нині відзначається своєрідний феномен — при досить значному числі зібраних зразків існує мала кількість їх виконання, збереження у живому звучанні. Хочеться звернути увагу на те, яким чином ці невмирущі скарби народної творчості імплантувати в серця наших дітей та молоді, навчити їх любити і бережно ставитися до народної пісні, цінувати її духовне багатство.

Солісти вокальної студії "Красія"

**Олександр та
Катерина
Малоші**



**Дарина
Степанюк**



**Ірина
Нечасва**



**Ольга
Сенинець**



**Зразковий дитячий ансамбль народного танцю
"Джерельця Карпат"**





Ганна Дан



Наталія Попович



Ужгородська дитяча школа мистецтв

Основне завдання фахівців- музикантів — відтворити народну пісню так, як співали наші предки. Нині потрібно виконувати пісні, які записані у фольклорних експедиціях, щоб не загубилась наша самобутня манера співу, яка передається з покоління в покоління.

У наш час існує величезна різноманітність художньо-виконавських почерків, викликана неоднаковим художнім переосмисленням фольклорних джерел. Паралельно існують різні стилі та напрямки фольклорного виконання. Для одних виконавців важливо зберегти історичну достовірність обрядів, звичаїв, форм виконання старовинних зразків пісень. Інші пробують оволодіти народнопісенним матеріалом перш за все на основі поглибленої співацької роботи над культурою звуку. Звичайно, різниця у підході до фольклору нерідко залежить від різноманітних інтересів керівників колективів.

Наприклад, керівник-фольклорист бачить у пісні, перш за все, художні пам'ятки старовини, намагається відтворити силами учасників колективу їх достовірність. Звідси науково-дослідницька спрямованість творчої роботи.

Керівники-хормейстери підходять до пропаганди пісенного фольклору частіше з точки зору концертно-виконавської діяльності. Вони більше приділяють увагу розвитку вокально-хорових навичок співаків та сценічному втіленню. Тому, як показала практика, сумісна робота фольклористів та хормейстерів дає найбільш повноцінний художньо-пізнавальний результат.

Народний спів, вокальне мистецтво мало і має свої співацькі еталони. Стержнем усього виконавського процесу є правильний спів, а не тільки народна манера співу.

Якість звуку дуже важлива для повноцінного виховання, а також естетичного та фізіологічного розвитку дітей та молоді. Спів навіть найпрекраснішої пісні здавленням, напруженим звуком наносить шкоду як самим виконавцям, так і слухачам. Тому, основні моменти вокальної роботи в фольклорному колективі такі:

1. Досягти розкутості, зняти внутрішню напругу.
2. Співати тільки "своїм голосом", тобто зберігати природне забарвлення, свій тембр.
3. Співати на диханні з опорою на діафрагму.

4. Співати, використовуючи грудний резонатор у високій співочій позиції, яка забезпечує чистоту інтонації, польотність звуку.

5. Вільне використання реєстрів, які притаманні розмовній мові

6. Використання природної розмовної артикуляції. Починаючи виконавців народної пісні спочатку треба вчити правильній розмовній мови. Серед найбільш розповсюджених недоліків — так звана “широка дикція”, коли співаки вимовляють текст не кінчиком язика а всім язиком, включаючи його корінь. При такій роботі артикуляційного апарату виникає грубий звук з гортанним призвук, форсуванням звуку, так як опора звуку переноситься з діафрагми на горло. В організованій дикції криється рішення цілого комплексу важливих співацьких завдань — це вироблення сильного “оперного” дихання, вірного звукоутворення та плавного звуковедення.

7. Використання “м’якої атаки” звуку, як основного принципу звукоутворення.

8. Виконання пісні зі збереженням автентичності тексту свідчить про високу культуру виконавця, так само як в академічному співі виконання творів на мові оригіналу є ознакою високої співацької культури та професійної підготовки співака.

9. Використання “народної манери” співу, основаної на особливостях автентичної музичної та розмовної мови з використанням виконавського досвіду ряду поколінь народних співаків. “Купол” (зівок) в народному співі повинен бути не дуже глибоким, на відміну від академічного співу. Величезну роль відіграє інтонація, що з’єднує музичну мову зі словесною, розкриває підтекст. У залежності від інтонації може змінитися суть одного і того ж слова.

Фольклорне виховання потрібно починати з раннього дитинства і проводити його у двох напрямках. З одного боку потрібно виховувати у дітей традиції народного співу, а з другого — враховувати специфіку дитячого голосового апарату. У юному віці різниця між звичайною розмовною мовою та вокальною незначна. Заняття з дітьми можна починати у віці 5–6 років. У цей час дитина із задоволенням сприймає доступний їй матеріал, який представлений в ігровій формі. Гра та імпровізація — невід’ємна частина нашої традиційної культури. Спів, гра, декламація, танець — це ті форми, які мають бути присутні на

занятті з дітьми. При співі обов'язкове вільне та пряме положення корпусу і голови, корисно стоячи або рухаючись. Збереження природного звучання голосу, або виявлення його у тих випадках, коли на його шляху стоять різного роду перешкоди. У більшості випадків діти та молодь у містах, а деколи навіть і в селах далекі від народного співу. Вони наслідують різні стилі і напрямки сучасної музики. Такі захоплення часто гальмують виявлення особистих можливостей.

Часто у дітей та молоді спостерігається погана координація слуху та голосу, порушення дикції. Одне з проблемних питань нині — це фольклорне виховання дітей та молоді в містах.

Цими проблемами і займається вокальна студія "Красія", у якій міські діти вивчають народні вокальні традиції Закарпаття. Репертуар у колективі підбирається відповідно до віку дітей. Учасники в ігровій формі вивчають обрядовий фольклор, народні дитячі забавлянки, пісні, ігри. На основі народних лічилок, мірилок розвиваються дикція та декламація, інтонування.

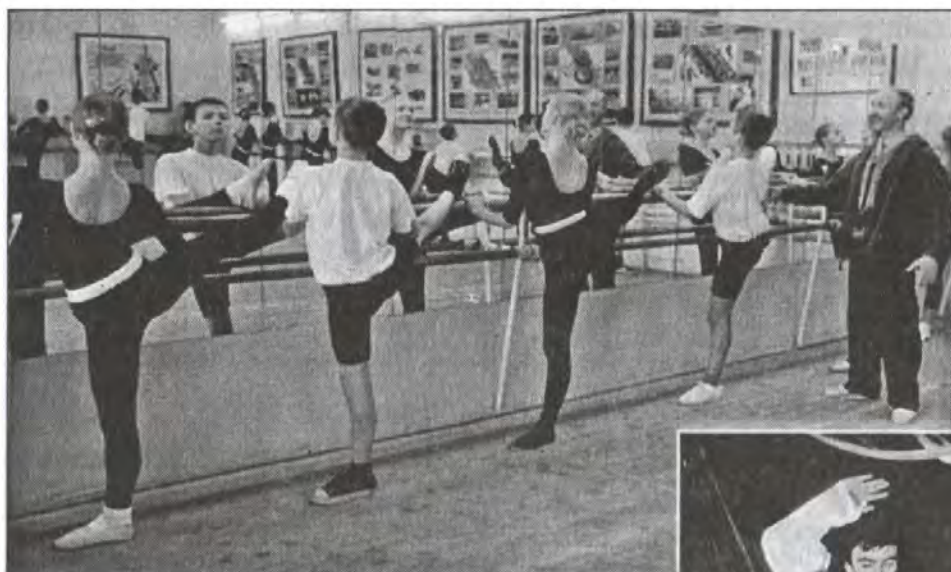
У чому ж полягає основне завдання керівників фольклорних колективів незалежно від того дитячий він чи дорослий? У чому ж істинність виконання народної пісні? Чи в точній передачі інтонацій голосів — носіїв народних співацьких традицій, використанні народних костюмів, атрибутів, чи в чомусь іншому?

Є приклади, коли колективи, подібно живим музеям намагаються зберегти зразки народного пісенного фольклору в істинному вигляді, передають атмосферу, наближену до дійсності. Інколи це вдається. Але частіше — бліда копія оригіналу. Для істинних народних майстрів-виконавців, так само, як і для дітей, характерно вживлення в образи і співставлення переживань та дій героїв пісень зі своїм життям. Розкриваючи себе, свій внутрішній світ виконавець несе правду почуттів. Це і робить їх пісню справжньою.

Наталія ПЕТІЙ-ПОТАПЧУК,
доцент, заслужений працівник культури України

Відкривати нові таїнства танцю

Шлях справжнього митця, як свічка, що горить. Його місія — незмінно дарувати ближнім тепло і світло. Митці безпомилково уловлюють ледь окреслені тенденції, першими усвідомлюють їх і втілюють у своїх творах. Саме це органічно властиве Михайлові Сачку — танцівникові, хореографу, педагогу, художньому керівнику зразкового дитячого ансамблю народного танцю „Джерельця Карпат” обласного будинку культури профспілок.



Сачко Михайло Олексійович народився 23 серпня 1956 р. в с. Люта Великоберезнянського р-ну в селянській сім'ї. У 1961 р. батьки переїхали на постійне проживання в с. Оноківці Ужгородського р-ну. Закінчивши Доманинську восьмирічну школу, Михайло навчається в Ужгородському професійно-технічному училищі № 6, де здобув професію столяра-червонодеревника (1974). У 1981 р. закінчив річні курси з хореографії у Вищій профспілковій школі Ленінграда, а потім — режисерський відділ Ужгородського училища культури (1987). Тепер навчається на III-му курсі Київського Національного університету культури і мистецтв України на хореографічному відділі.

Танцював у Заслуженому ансамблі танцю України «Юність Закарпаття» (1971–2001). Служив в армії в ансамблі пісні й танцю Червонопрапорного Прикарпатського військового округу (1975–1977). З 1980 р. керує дитячими танцювальними гуртками в Доманинській восьмирічній та Ужгородській СШ № 5, а з 1982 р. веде підготовчу групу в Заслуженому ансамблі танцю «Юність Закарпаття». На базі підготовчих груп у 1986 р. організував дитячий ансамбль народного танцю «Джерельця Карпат», в якому опановують мистецтво хореографії понад 80 учасників віком від 4 до 23 років. Створив концертну виставу «Кожен танець — мов пелюстка», в якій на основі народних традиційних танців Закарпаття поєднано 18 народних танцювальних блискіток, зокрема «Ми — радість Закарпаття», «Гуцулочка», танець-гра «Пастушок», «Прикарпатський козачок» та ін. А за постановки танців «У Лисичеві на царині», «Полонинські залицяння», «Приборжавські сколомийки», «Лютянські приказки» на першому Всеукраїнському фестивалі-конкурсі ім. П. Вірського М. Сачко нагороджений почесною відзнакою — медаллю Павла Вірського (2003). Відзначений також грамотою Президії Верховної Ради УРСР, удостоєний почесної грамоти профспілок України. На Міжнародному фестивалі «Наша земля — Україна», що проходив у «Артеку» (2003), ансамбль отримав гран-прі. А на Всесвітньому фестивалі дитячої народної творчості «Золотая ладья» Чорноморського економічного альянсу в Сочі ансамбль здобув перше місце.

Виступи цього дитячого колективу мали і мають помітний резонанс не лише в Україні, а й за її межами. За останні 10 років «Джерельця Карпат» успішно гастролювали у Львові, Києві, Харкові, Дніпропетровську, Криму, Росії (Москва, Сочі), Словаччині (Кошіце, Пряшів, Свидник), Угорщині (Будапешт, Бийкешчабо), Польщі (Ярослав), Німеччині (Штутгарт, Дармштадт), Сербії. Кожна з поїздок була помітною подією в ході українського хореографічного мистецтва у широкий світ. Вабливість України в зарубіжжі відбувається саме через

пізнання її мистецтва, що несе в собі глибинну національну сутність. Тому українські митці завжди були найкращими посланцями своєї країни в світі. Цілком заслужено М.Сачкові присвоєно почесне звання — заслужений працівник культури України (1999).

За 19 років існування ансамблю танцю „Джерельця Карпат” у ньому виховувалось до 600 дітей, переважна більшість яких і нині не розлучаються з хореографічним мистецтвом. Не буде перебільшення, коли скажу, що це людина, для якої немислиме життя поза мистецтвом. Його покликання — відродити й зберегти на Закарпатті самий дух народного танцю, ауру його краси, взявши його від народу, дбайливо перенести на сцену.

М.Сачко належить до когорти чесних і працюючих подвижників мистецької ниви краю. Він дбає про піднесення духовних і культурних надбань української нації до рівня визначних цінностей у сучасному європейському та світовому контексті. Керівник ансамблю переконаний, що саме в лоні культури відбувається формування національної еліти як ядра нації, без якої немислима українська національна перспектива.

Це й стало запорукою того, що в своєму ансамблі він виховав сотні шанувальників танцю. Високі професійні вимоги, виховання виконавської та життєвої дисципліни, інтелекту поєднуються з емоційністю та артистизмом. На заняттях, окрім „шліфування” танцю, значна увага приділяється глибокому проникненню в музичний образ, вдосконаленню володіння рухами та штрихами. Надзвичайна працюючість, організованість, ретельність керівника є прикладом для молодшого покоління.

Часто дивуєшся, скільки треба мати терпіння, любові до танцю, до дітей, щоб навчити їх майстерності, коли танець нібито внаслідок якогось чародійства обростає необхідними деталями, набуває відточеності й блиску. Крок за кроком, штрих за штрихом. Це справжнє таїнство, священнодійство. Здається, постановник і діти безпомилково прочитують думки один одного. Так від кроку до кроку колектив зливається в єдине ціле телепатичною атмосферою. А коли танець виходить на сцену, і танцюристам, і глядачам стає легко, радісно на душі.

Надовго залишаться у душі враження від концерту в обласному муздрамтеатрі 20 травня 2005 р. На широку публіку „Джерельця Карпат” винесли концертну програму „Вшануймо землю батьків”. Постановка заслуженого працівника культури України Михайла Сачка та молодого балетмейстера Еріка Сачка. Учасники ансамблю демонстрували напрочуд досконалу техніку, дивовижну гнучкість і артистичну органіку.

Підвищений емоційний тонус концерту панував від першого й до останнього номера. Кожен танець, показаний того вечора на сцені, відлунював у душах глядачів і спомином, і бунтом, гордістю за малих артистів, і радісним відчуттям незнищенності під вічним небом народного мистецтва. Від цього люди стають благороднішими, а життя — більш гармонійним, повносилим, гуманнішим. Цей концерт значно розширив коло шанувальників та прихильників дитячого колективу. Шана до рідного танцю українському народові притаманна з прадавніх часів, і радує те, що шанує витвори рідного наша молодь.

Дивовижно виразними, темпераментними, яскраво характеристичними були солісти ансамблю у танці „Гопак” та ін., а новим виявом творчих можливостей — виконання румунського танцю. Окрасою концерту став також гурт „Гудацька тайстра”.

М.Сачко вмів підбирати надзвичайно талановитих вихованців. Вони миттєво запам'ятовують матеріал, відзначаються рідкісною кмітливістю, неабиякою хваткою, демонструючи при цьому віртуозність екстракласу і виконуючи танці вільно, витончено і природно. Дітей захоплює сам процес сценічної виконавської творчості, вони активно, наполегливо й послідовно збагачують свій концертний репертуар. З перших секунд перебування на сцені у них з'являється упевненість у своїх діях, володіння собою. М.Сачко часто повторює дітям слова Костянтина Станіславського: „Зроби тяжче звичним, звичне — легким, а легке — прекрасним”.

Недарма його вихованці одноголосно відзначають урівноваженість, доброзичливість, толерантність свого наставника. До всіх дітей ставиться з увагою і педагогічною відповідальністю, говорить із ними про найбільш важливе й необхідне. Його багаторічний сценічний досвід є дорогим дарунком для творчої молоді, з якою він займається. Їй є чому у нього повчитися, і мабуть перш за все — мистецтву філігранної відшліфованості кожного руху, секретам глибокого проникнення в музично-образний світ танцю.

Я переконаний, якщо ми будемо побільше мати таких керівників мистецьких колективів, справжніх уболівальників за долю народного мистецтва, як Михайло Сачко, то воно не має права вмерти, воно житиме вічно, можливо, на нових засадах, але виконуватиме ту саму функцію: гуртувати, об'єднувати, підтримувати людей, приносити їм естетичне задоволення, створювати дух нації.

Незважаючи на труднощі, які переживає наша молода держава, М.Сачко упевнено вдивляється в майбутнє в сподіванні на прихильність і допомогу владних структур, численної армії шанувальників

хореографічного мистецтва. Тож бажаємо творчого натхнення та яскравих здобутків талановитому хореографу, що береже й примножує вікові здобутки народного генія. Рухайтесь вперед і відкривайте глядачам усе нові й нові таїнства танцю, своєї душі.

Іван ХЛАНТА,
*кандидат філологічних наук,
заслужений діяч мистецтв України*

Вдалиий старт

Ганна Дан народилася 16 жовтня 1993 р. у мальовничому гірському місті Рахів. Нині навчається у середній школі № 1 цього ж міста та музичній школі по класу фортепіано, займається спортом (член шкільної команди з волейболу), а також пробує свої сили у віршуванні. Своє життя не уявляє без музики, мріє стати співачкою. “Я дуже добре пам’ятаю свій перший виступ, який відбувся у березні 1999 р. Це був концерт, на якому вшановували почесних громадян міста Рахова. Звичайно, я хвилювалася. Але бажання вийти на сцену перебороло мій страх. Я лише тепер розумію, що хотіла тоді трьох речей: сподобатися глядачам, передати характер пісні так, як рекомендувала мені вчителька, і щоб мої батьки пишалися мною”, — каже Аня.

З того часу минуло шість років. За плечима уже участь у багатьох мистецьких акціях та фестивалях поки що у межах області. Аня лауреат ІІ премії І районного фестивалю народної пісні (м.Рахів), дипломант відкритого конкурсу-фестивалю сучасної пісні і танцю “Кришталеві грона” (м.Виноградів). Постійна учасниця майже усіх культурних заходів, що відбуваються у районі. Наразі готується до участі у XV міжнародному гуцульському фестивалі, що має відбутися у м.Рахів на початку вересня цього року.

Слова і музику до більшості пісень, які вона виконує, пише Сергій Андрущак із м.Калуш Івано-Франківської області. Це і “Канікули”, “Святкова”, “Новорічна”, “Гороскоп”, “Білий травень”, “Старшокласник”. Його ж музика і на поезію О.Тебешевської “Намалюй мені гори”, В.Кобринської “Батьківська криниця”, М.Надбережного “Грай, гітаро, грай”, “Волошки”, Н.Пеліхан “Сердечко” та ін.

Пісню "Новий день" написала і подарувала для Ані перша вчителька по вокалу Вікторія Мухіна, а вірш "Світанок" Гончарова зазвучав завдяки Віталієві Повханичу з Ужгорода.

Нині в Україні проводиться багато естрадних фестивалів і концертів за участю дітей. Тому можна констатувати, що у вітчизняній поп-музиці сформувалась особлива галузь виконавства — "дитяча естрада". Визначальне значення у кар'єрі таких діток відіграє особиста наполегливість, а головне — вчасна і цілеспрямована підтримка дорослих (батьків, спонсорів-покровителів, впливових педагогів-наставників або продюсерів).

Відвідуючи більшість обласних конкурсів, а всеукраїнські періодично переглядаючи в етері, можна зробити висновок, що здебільшого юні виконавці у вокальній манері, іміджі наслідують відомих дорослих "зірок", співають про втрачене кохання та інші "недитячі" сюжети. Багатьом із них попри хороші вокальні дані бракує культури спілкування зі слухачами, пластики.

Щодо Ані, то їй надзвичайно поталанило. Репертуар для неї підшукують ретельно, виважено, зі смаком. Треба віддати належне і вчителю по вокалу Вікторії Безуглій, яка на професійному рівні підходить до занять зі своєю ученицею. Вона добре знає її можливості, рівномірно, відповідно до віку навантажує її голос. Тому дівчинка почувається впевнено, вміє добре тримати себе на сцені. Аня охоче й регулярно відвідує уроки у танцювальному класі, набуваючи необхідної для виступів сценічної розкутості, навичок вільно переходити від співу до танцю, які часто невіддільні одне від одного у композиціях та стилізаціях. У цьому допомагає їй і вчитель із хореографії Ангеліна Олійник. З 2003 р. Аня виступає на концертах у супроводі танцювальної групи, до складу якої входять Ангеліна Олійник, Ірина Оринчак, Сєда Зінькова, Ельнара Мамедова, Марина Ворохта, Віталія Ворохта, Наталія Пташник, Іванна Бойчук, які гармонійно доповнюють номери солістки. Успіх Ані помножений на щоденну працю, на усвідомлення того, про що вона співає, на створення нового цікавого образу.

Костюми для дівчат, які суттєво доповнюють загальну картинку на сцені, придумовують і шийють батьки Ані — Василь та Алла, котрі і підтримують доньку у її починаннях.

Залишається лише побажати у майбутньому прагнути до розкриття власної індивідуальності і надалі виконувати твори, написані на замовлення з урахуванням вокальних, сценічних даних і сформованого іміджу Ани.

Марина ОФІЦИНЬСКА

У пошуках гармонії

Кого не заворожувала закарпатська народна пісня! У її мелодії можна вловити дзюркіт гірських потічків і рік, подих полонин і шум смерекового лісу. Подібне багатство дивовижних звуків увібрав у себе народний дует "Рідна пісня" у складі Тетяни та Сергія Раховських. Дует розпочав свою творчість із виконання закарпатських та українських народних пісень під супровід гітари. Нині Тетяна та Сергій дарують глядачам багато цікавих авторських естрадних творів.



Де б вони не виступали, чи у себе вдома, чи за кордоном, куди їх часто запрошують на різноманітні престижні концерти, фестивалі та огляди, вони завжди користуються великим успіхом. Виступи подружжя сприймаються на "біс", бо в їхніх піснях — оптимізм, воля до життя, вірність та кохання. У їхній творчості яскраво вимальовується душа наших країн. Пропонуємо вашій увазі дві авторські пісні "Друзям" та "Ужгород", написаних відповідно у 2002 та 2005 р.

Ганна ДРОГАЛЬЧУК,
провідний методист ОЦНТ

Друзям

Слова та музика Т. і С. Раховських

1. В не-бі з ро-ня-м ді-вно я ді-вно-ся у мк-но-чк-ах на зем-лі. Як-е це о-дні-лис-ток смі-є-ть. До-ро-го жит-тя. Зран-ку твоя печ-но про-блем. А ле-дру-ж в ме-не-є. Не су-му-ю я дру-зі та-в жит-тє-стє-ші ють нас ті.

ПРИСІВ

на ті до-чут-тя. Шля-ти та ра-до-сті дру-зям ба-ж-ем. Чи-го-ди ми-чи-мо вам. Хай у жит-ті вас та-в ані-об-ма-ня-є. Світ-дрім і здо-би-тур ман. Кри-по-стї ду-х і кри-по-стї пі-ля. Доб-ро і в са-мій па-ді. Як-е-мо по-ни-мат-и-ж, бо-же ми-є. І на-ших не-лі-ких стр-іж. На, на, на, на... Соло. Шля-сти ба-ж-є-мо вам.

В небі зіроньки давно,
я дивлюся у вікно — засина земля.
Ось іще один лист скидає дерево життя.
Зранку знов повно проблем,
Але друзі в мене є, не сумую я.
Друзі завжди розуміють нас та наші почуття.

Приспів

Щастя та радості друзям бажаєм,
Злагоди зичимо вам.
Хай у житті вас завжди обминають
заздрощі, злоби дурман.
Кріпості духу та кріпості тіла,
Доброї вдачі в ділах.
Знаємо, що нам завжди буде місце
в ваших великих серцях.
На, на, на...

Разом тисячі пригод,
Разом тисячі турбот — з'їли солі пуд.
Вірю тобі, як собі, я вірю мій найкращий друг.
Ось таке у нас життя:
То є сонце, то нема, холод та жара.
Друг посміхнеться і засіяє на душі весна!

Ужгород

Слова та музика Т. і С. Раховських

Із дав-ни-ни, із ка-зок і ле-
генд по-бу-ду-вав-ся Уж-го-род чу-до-вий. Як-що хоч
раз ти в ньо-му по-бу-вав, о-бо в'яз-ко-во по-вер-неш-ся

ПРИСПІВ.

зно-ву Уж-го-род со-няч-не мі-сто, Уж-го-род пі-сня мо-я.
Гар-не, яс-кра-ве на-ми-сто ма-є кар-пат-ська зем-ля.
Рі-зні кра-ї і на-ро-ди
тут по-сід-ня-ли іши-ди. Уж-го-род со-няч-не мі-
сто, кра-ше йо-го не знай-ти.

Із давнини, із казок і легенд,
Побудувався Ужгород чудовий.
Якщо хоч раз ти в ньому побував,
Обов'язково повернешся знову.

Приспів

Ужгород — сонячне місто,
Ужгород — пісня моя.
Гарне яскраве намисто
Має Карпатська земля.

Різні краї і народи
Тут поєднали шляхи.
Ужгород — сонячне місто,
Краще його не знайти.

Весна всміхнеться — Ужгород цвіте.
Вбранням із сакур, ароматом вишень.
Кохання юність за руку веде,
А вітерець дерева ледь колише.

Приспів

Постаті

Першого листопада виповниться 60 років з дня створення Закарпатського обласного центру народної творчості. З нагоди цієї дати пропонуємо вашій увазі серію статей, присвячених митцям, що працювали у цьому осередку культури.

Андрій Коцка



Важко уявити собі творче життя Срібної землі без такої особистості як Андрій Коцка (1911–1987). Уродженець Закарпаття, який пройшов хорошу художню школу в Італії, приніс на батьківську землю сучасні рішення мистецьких завдань. Своїм творчим доробком вдихнув нові життєві реалії в мистецьке життя рідного краю.

З 1945 р. Андрій Коцка керував обласним будинком народної творчості. Саме тоді організовував збір етнографічного матеріалу в повоєнному Закарпатті, допомагав збирати людей у творчі колективи, підтримував життя люмпенських об'єднань і окремих аматорів краю.

Часто виїжджав у пошуках етнографічного матеріалу в гірські села, організовував виставки закарпатських майстрів живопису та майстрів декоративно-прикладного мистецтва і ремесел, концерти і вистави у містах і селах Закарпаття.

У цей час Україна почала знайомитися із творчістю майстрів мистецтв. Закарпаття — поетами, письменниками, композиторами, художниками, хореографами, музикантами, давно знайомими в європейському культурному житті.

Андрій Коцка активно творчо працював усі роки життя. Він створив на полотні тисячі нових образів. Портрети краян. Їх було дуже багато. Всі своєрідні, цікаві. З полотен майстра дивляться на нас всміхнені щасливі обличчя сучасників майстра — жителів Верховини, Гуцульщини, Лемківщини, Надтисянщини.

Багато жіночих портретів і портретів дівчат. То за роботою, то серед квітучих садів, у хвилях гір і колоритних долин.

Усміхнені очі на всіх портретах виконані широким мазком. Губи в посмішці, рожеві щічки, що випромінюють щастя.

Контрастні кольорові композиції, яскраві кольори, мінімальна кількість елементів у композиції портретів, чіткий мазок яких точно передає внутрішній світ людини — такий характерний почерк Андрія Коцки.

Його роботи, починаючи з сорокових років, представляли Закарпаття на виставках живопису в Європі. Створені ним образи закарпатців радували око відвідувачів виставок у Франції, Німеччині, Україні та країнах-сусідах.

Багато в чому допоміг майстер оформленню творчості відомого українського живописця Тетяни Яблонської, яка часто приїжджала в наш гірських край на пленери з участю Федора Манайла, Адальберта Ерделі, Йосипа Бокшая, А.Петрі.

Цікаві мальовничі композиції Андрія Коцки побачили в Москві та Києві, музеї яких закупили і залишили глядачам його твори.

Десятки творчих робіт живописця із Срібної землі знаходяться у різних музеях світу та приватних колекціях. Культурне товариство тогочасної Європи завдяки роботам Коцки отримувало уявлення про творче життя тогочасного Закарпаття.

До кінця життя Андрій Коцка займався малярством і активно працював у художніх радах області, приймав участь в усіх мистецьких форумах, симпозіумах, пленерах, допомагав молодому поколінню митців освоювати ази живопису, допомагав організовувати роботу удюжно-виробничого комбінату та сувенірним майстрам області.

Це була надзвичайно обдарована людина: керівник, художник, майстер, педагог — велика особистість Срібної землі.

Василь БОЧКОВСЬКИЙ,
завідділом образотворчого та
декоративно-прикладного мистецтва ОЦНТ

Своєю дорогою



Про художника Федора Жигмундовича Коложварі говорити і писати непросто не лише тому, що знаю митця ще з 1980 р., коли вперше прийшла на роботу в обласний науково-методичний центр народної творчості та культурно-освітньої роботи, а через те, що неповною мірою окреслюю творчий портрет художника, який зумів здолати всі труднощі та перешкоди на царині мистецтва. Живопис — його покликання любов. Але якою б міцною й постійною вона не була, самотійно не визначає всю повноту його життя. Ф.Коложварі художник, який

ніколи не знав легких перемог і не плекав рожевих мрій. Він — глибокий знавець народного мистецтва рідного краю, палкий і вдумливий пропагандист всього прекрасного, що народжується з народних джерел. Багато років свого плідного життя віддав пошукам, вихованню народних талантів гірського краю, плекав, оберігав їх, як це робить дбайливий садівник у своєму саду.

Народився Ф.Коложварі 28 червня 1928 р. в с.Гудя Виноградівського району в родині робітника. Коли в Ужгороді відкрилося училище прикладного мистецтва, став його студентом. Саме ці роки, проведені в колі таких же захоплених мистецтвом юнаків і мудрих наставників, серед яких були видатні майстри пензля Й.Бокшай та А.Ерделі, назавжди закарбувалися в його пам'яті. Після закінчення училища у 1951 р. його призначили методистом образотворчого мистецтва Закарпатського обласного будинку народної творчості, де він пропрацював багато років, віддаючи свій талант і серце мистецтву, а досвід народним самотніми майстрам.

У кожної людини свої витoki, що беруть початок на батьківському обійсті, де пульсує джерело з живою водою, не даючи вмерти генетичній пам'яті. Адже без неї кожен із нас не господар, а лише приймак на рідній землі. Бачене і пережите владно вимагало від митця втілення. Коложварієві вдалося уникнути декларативної нарочитості

образних інтонацій. Лаконічність композиційного вирішення кожного окремого полотна, тактовна стилізація, узагальненість форм у поєднанні зі звучною декоративністю кольорів, згармонізовані у соковиті співзвуччя, надали кожному творові пісенності образного звучання. Саме пісенність є своєрідною прикметою багатьох полотен Федора Коложварі.

У доробкові художника переважають тематичні композиції, пейзажі, натюрморти. Пейзажі написані у м'яких приглушених тонах, вони оспівують то радість цвітіння природи навесні, то смуток золотої осені. Засобами живопису митець намагається відобразити внутрішній світ людини. Не можуть не хвилювати його численні акварелі, які виставлялись як на обласних виставках, так і на вернісажах у Києві, Кошице, Ніредьгазі. Такі роботи, як "Тюльпани", "Дощ прийшов", "Дума про працю" постійно прописані в Закарпатському обласному художньому музеї ім.Й.Бокшая. Починаючи з 1975 р. твори Ф.Коложварі експонувалися на всіх виставках художників Закарпаття, а в 1979 р. в Ужгороді відбулася перша персональна виставка митця, яка викликала схвальні відгуки на шпальтах обласної преси та закордонної, зокрема в Угорщині та Чехословаччині.

За багаторічну плідну працю на ниві культури Ф.Коложварі у 1975 р. було присвоєно почесне звання "Заслужений майстер народної творчості України". Це засвідчило його визнання не тільки, як художника-живописця, а й пропагандиста культури, вихователя самодіяльних художників та майстрів народної творчості, багато з яких глибоко вдячні йому за все, що він у свій час для них зробив.

Роки — не завада творчій праці художникові, який щодня у пошуках нових тем та образів.

Софія ТИЩЕНКО,

провідний методист ОЦНТ

Нині Ф.Коложварі проживає в Угорщині, але контакт із рідним краєм не переривався ніколи. Свідченням цього є і вітання, яке він прислав нашому колективові напередодні відзначення 60-річного ювілею. Тому з радістю і вдячністю публікуємо листа.

Шановні ювіляри!

Вітаю Вас зі святом 60-річчя Будинку народної творчості Закарпаття.

Під час роботи старшим методистом по образотворчому та народному декоративно-прикладному мистецтву, перед очима

пройшла велика, багаточисельна плеяда тих аматорів, самодіяльних митців, які своїми творами внесли велику красу в життя рідного народу. На допомогу самодіяльним художникам, скульпторам, керамістам та вишивальницям своєю постійною увагою та порадами приходили такі відомі художники як Федір Манайло, Андрій Коцка, Василь Сvida, Ернест Кондратович, Золтан Шолтес, Володимир Микита, Вільгельм Берец... Прекрасні роки спільної методичної роботи з такими колегами як Євген Шерегій, Матвій Маркович, Василь Поляк, Семен Поляк, Єлизавета Сівак, Євген Бек, Марія Цугорка, Олена Фединишинець, Василь Кобаль, Борис Дубенко, Петро Кабака... Всі вони і всі-всі, кого не вдалося назвати, велике наше багатство.

Бажаю і надалі своїм колегам-послідовникам щастя, радості, творчих наснаг у подальшій нелегкій, але прекрасній роботі.

З повагою Федір КОЛОЖВАРІ,
заслужений майстер народної творчості України,
старший методист по образотворчому та народному
декоративно-прикладному мистецтву
ОБНТ та ОНМЦ з 1951–1988 рр., нині пенсіонер.

Серцю найдорожче

З давніх-давен славиться Україна різьбярством, яке поширене у багатьох її регіонах, зокрема, й на Закарпатті. Серед сучасних закарпатських різьбярів провідне місце займає ужгородський митець — заслужений майстер народної творчості України Зіновій Володимирович Перестюк. Те, що дерева мовчазні, неправда, адже вони можуть дуже багато розповісти про себе. Скільки б їх не було в лісі, кожне, як і людина, має свій голос, свої звички, свою долю. Треба лише вміти слухати, читати життєпис і розуміти його так, як розуміє його різьбяр. З.Перестюк уміє і любить слухати дерево, знає про нього все. Під його вправною, талановитою рукою воно співає, дарує красу і казку.

Народився Зіновій Володимирович у лютому 1937 р. у с.Гнильче Тернопільської області. Здібності до мистецтва виявилися давно, ще з

дитячих років, і так зародилася мрія стати різьбярем. Він був учнем Василя Івановича Свиди — народного художника України, лауреата Державної премії ім. Т.Г.Шевченка. Зіновій Перестюк автор біля ста скульптурних портретів і композицій.

Без любові не можна створити те, що виходить з-під різця народного майстра. Його твори хвилюють, дарують насолоду і радість.

З народних джерел походить творчість різьбяра. Він показує своїх земляків під час роботи і відпочинку, в урочисті години і буденній обстановці. Він засвідчує глибоку обізнаність з побутом і звичаями народу, його місцевими особливостями. Герої його творів — це типові образи цілком реальних людей.

Тематика робіт З.Перестюка широка і різноманітна. Він завжди відгукується на всі події, що відбуваються в житті нашої країни, на актуальні питання сучасності. Доказом цього є і те, що він очолює з 1991 р. Закарпатський осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України.

Спеціальної художньої освіти у Зіновія Володимировича немає. Він закінчив Івано-Франківське музичне училище по спеціальності диригент. Але покликом його серця є різьба по дереву. Пальці — його очі, вони чутливі до народження з "нічого" чудових образів, прекрасних людей.

Твори З.В.Перестюка відзначаються неповторною індивідуальністю і звучать, як пісня рідного краю. Мистецька завершеність і реалістичність у них нероздільні.

За роки творчості З.В.Перестюк — постійний учасник обласних, республіканських виставок. Немало його робіт у постійних експозиціях музеїв Ужгорода та Києва. Його роботи є у Москві, Угорщині, Польщі, Чехії, Словаччині, США і в багатьох приватних колекціях. Творчий доробок різьбяра є цінним внеском у скарбницю українського мистецтва. Його творчість була достойно оцінена, він є лауреатом Всеукраїнської премії ім. Д.Щербаківського.

Твори З.В.Перестюка життєрадісні, сповнені любові до народу, рідного краю, його історії і сьогодення.

Софія ТИЩЕНКО

Все життя з музикою

(до 65-річчя з дня народження
заслуженого працівника культури України М.М.Коцана)

У наш час одним із найбільш популярних на теренах культури вважається Михайло Михайлович Коцан, котрий вніс помітний вклад у розвиток музичного мистецтва нашого краю. Цю галузь творчої діяльності він обрав для себе майже з колиски. За словами його матері це помітно було з перших звуків, котрі він подав 4 квітня 1940 року. А сталася ця подія в невеличкому гірському селі Горбки на Виноградівщині, яке виникло на місці одного з перших стародавніх поселень на території Європи. У родині Коцанів народилося четверо дітей — три хлопці та одна дівчинка. Батьки займалися землеробством. Дідусь Михайлика, Іван Іванович Плиска, був досвідченим вівчарем, бо ж основну частину свого життя віддав вівчарству. Батькова хатина знаходилася під лісом, край села, а неподалік розташовувалася сільська отара овець. Хлопчина майже з чотирьох років багато часу проводив на толоці біля дідуса, який був не тільки добрим господарем, знавцем сільського життя. Він вважався в селі і найкращим виконавцем мелодій народних пісень на сопілці та скосівці. Михайлик із захопленням слухав чарівні мелодії, що награвав вівчар. Скоро внукові й самому закортіло грати на сопілці, але його маленькі пальці не досягали до отворів цього музичного інструменту. Вихід було знайдено — дідусь виробив для онука сопілочки і різні свистульки з верби та бузини. Завдяки цьому Михайло мав змогу змагатися зі старим сопілкарем.

Коли батько повернувся з війни і подарував синові дві трофейні губні гармошки, то radoшам не було меж. Хлопчина певний час безперестанку випробовував свою музичну майстерність, але через якийсь період це вже його не тішило. Хотілося чогось нового. У двоюрідного брата Василя Дербака була стара скрипка, і Михайло заміняв батькову військову ушанку з п'ятикутною зіркою на цю скрипку, що давала йому змогу самому підбирати мелодії коломийок.

Після закінчення початкової школи у рідному селі продовжує навчання в семирічній школі сусіднього села Черна. Тут Михайло з перших днів бере участь в учнівському ансамблі троїстих музик, де проявилися нові його здібності.

у родині Коцанів він не один прокладає стежку на ниві культури. Його сестра Марія Михайлівна вчила дітей грі на баяні у філіалі Виноградівської музичної школи в смт Королево. Потім працювала музвихователем у дитячих садках сіл Веряця, Новоселиця на Виноградівщині. Дружина Ганна Михайлівна навчає музиці дітей у початкових класах. Закохані у музичне мистецтво два сини, дочка та онуки.

У смт Королево, куди переселилась сім'я Коцанів, Михайло вперше в житті побачив і почув духовий оркестр залізничників, що назавжди зачарував його. Тоді в нього виникло бажання грати в цьому колективі. У той же час він захоплювався і футболом, граючи за юнацьку команду "Локомотив" смт Королево. Скоро мрія Михайла здійснилася. Він грав на слух на першому корнеті в даному колективі і вивчив всю його програму. Невдовзі Михайло Коцан (молодший) пішов працювати в депо списувачем вагонів, оператором при черговому станції селища. Тут помітно зростає авторитет музиканта М.Коцана. Він бере активну участь у весільному духовому оркестрі с.Сасово. На одному з весіль молода і симпатична жінка запитала у Михайла, чи хоче він вчитися на музиканта. Він без вагань погодився і невдовзі поїхав в Ужгород. Після прослуховування, яке проходило в музичному училищі, викладач Петро Михайлович Нефьодов рекомендував екзаменаційній комісії зарахувати М.Коцана на навчання в Ужгородське державне музичне училище.

Через рік, у 1961 році, викладач П.Нефьодов запропонував студентові М.Коцану керувати духовим оркестром Радванського щебзаводу. За цю роботу Михайло одержував 45 крб, що давало змогу йому прожити. Крім цього, він працював і в Ужгородській школі-інтернаті № 2, що помітно поліпшувало його матеріальне становище.

Після закінчення навчання у музичному училищі у 1964 р. одержав направлення у Великоберезнянську дитячу музичну школу, заснував духовий відділ, а також став керівником оркестрів духових музичних інструментів школи-інтернату і професійно-технічного училища.

Наведені приклади засвідчують, що Михайло Михайлович за короткий проміжок часу набув певний досвід практичної творчої діяльності і став добрим наставником любителів духового музичного мистецтва.

У зв'язку з сімейними обставинами у 1965 р. він переводиться в с.Поляна на Свалявщині. Але працювати довелося в школі-інтернаті с.Нижні Ворота Воловецького району, а через рік на прохання Свалявського лісокомбінату очолив його духовий оркестр.

Аналізуючи творчий шлях ювіляра, бачимо, що Свалявський період став найбільш приємним, пам'ятним і корисним в особистому житті. Тут він трудиться і нині. У 1967 р. він стає викладачем духових інструментів дитячої музичної школи у Сваляві, куди переїхав і родиною на постійне місце проживання, керує духовим оркестром політехнікумі, грає у відомому на той час естрадному оркестрі районного будинку культури. У 1972 р. організовує духовий оркестр при Свалявській музичній школі. Дуже доброю була його задумка створити духовий оркестр при Неліпинській середній школі цього району. Названий колектив скоро став своєрідною підготовчою базою для поповнення духового оркестру Свалявського лісокомбінату. З цим шкільним оркестром Михайло Михайлович працював понад двадцять років, де набули знання гри на духових музичних інструментах сотні учнів.

За ці роки виробилася своєрідна естафета випускників: учасники оркестру Неліпинської школи, учні Свалявської музичної школи студенти Ужгородського державного музичного училища. Інші брали участь в оркестрах політехнікуму чи профтехучилища. Такий процес тривав багато років і сприяв систематичному поповненню колективів новими здібними учасниками.

З метою поліпшення творчого рівня, підвищення виконавської майстерності оркестрів та застосування досвіду своєї роботи з ними Михайло Михайлович періодично відвідував кращі музичні школи провідні духові оркестри промислових підприємств як на території Закарпаття, так і за його межами. Переймав досвід штабного колективу Прикарпатського військового округу, державного духового оркестру України та багато ін.

За період роботи М.Коцана в Свалявській музичній школі відділу духової музики закінчили вісімдесят учнів. П'ятдесят із них здобули відповідну освіту в музичному, педагогічному і культосвітньому училищах. Четверо колишніх випускників названої школи закінчили консерваторію і стали популярними музикантами нашої країни.

Завдяки постійному піклуванню М.Коцана про колектив і його високу виконавську майстерність, він брав активну участь у культурно-мистецьких заходах країни. У 1973 р. духовому оркестру Свалявського лісокомбінату присвоєно почесне звання "народний".

За період існування колектив нагороджено багатьма медалями переможців всесоюзного і республіканського фестивалів, конкурсів, оглядів та дипломами лауреатів, почесними грамотами, преміями. Він виступав із концертами у Києві та інших містах країни, у Москві (Росія).

на міжнародних мистецьких акціях у Чехословаччині та Угорщині. Його репертуар складається майже із 300 творів різних жанрів. За багаторічну плідну творчу діяльність М.Коцан нагороджений орденом "Знак Пошани", медалями. Йому присвоєно почесне звання "Заслужений працівник культури України".

У роки перебудови спад економіки помітно вплинув на культурне життя в Україні. Нове керівництво лісокомбінату не приділяло належної уваги культурно-мистецькому життю колективу. Більше того, воно навіть внесло пропозицію про позбавлення оркестру звання "народний". Позитивне вирішення цього питання давало можливість дирекції заводу ліквідувати цей популярний оркестр. У силу різних обставин народний колектив у 1993 р. таки припинив своє існування.

Але світ не без добрих людей. У 2001 р. сесія Свалявської районної ради розглянула питання про виділення 10000 грн. для забезпечення роботи духового оркестру.

З того часу колектив передано в розпорядження Свалявського районного будинку культури і названо його "Гелікон". Нині оркестр має насичену програму і високу виконавську майстерність. Його понад 30 років очолює М.Коцан.

У Михайла Михайловича багатий життєвий досвід. Хай до нього додається міцне здоров'я і здійсняться всі його творчі задуми.

Василь СМОЖАНИК,
заступник директора ОЦНТ,
відмінник культури України

Його життя — творча нива

*(до 75-річчя з дня народження заслуженого артиста України,
композитора Миколи Попенка)*



Серед чисельного творчого загону нашого краю суттєво виокремлюється неординарне ім'я заслуженого артиста України, видатного композитора Миколи Яковича Попенка. Про його мистецьку діяльність уже чимало написано у пресі. У цій статті хочеться відійти від традиційного розкриття творчості композитора, і показати прояви почуття поетів, котрі творчо співпрацюють із Миколою Яковичем, і в поетичній формі висловились про улюбленого митця — товариша і друга.

Не раз доводилося чути зі сцени у виконанні чоловічого вокального ансамблю "Цімбори" Ужгородського училища культури пісню Миколи Попенка на слова Й.Лемка "Линґарь-косарь", яка завжди сприймалася гучними оплесками шанувальників пісні. У їх співавторів створено ще ряд пісень, серед яких "Фраїроцці кіфлик", "Рідна хижка", "Гуцулка Гафійка", "Добрий фурман", "Святий Миколай". Крім того, Й.Лемко написав нарис про Миколу Яковича "На крилах пісень", що надрукований у його збірці "На сивих крилах горлиці". А ось як автор поважно висловлюється про композитора М.Попенка у вірші "Ваші роки..."

Ваші роки — то Ваш скарб,
Їм ціни немає,
Кожен рік багато варт
Всі про це ми знаєм.

Пісню Вашу знаю я,
Ціную ваш досвід,
Шана в Вас поміж людей
І поваги досить.

Здоровеньким і щасливим
Стрічайте світанки.
І творіть на радість людям,
Музику й співанки!

Відомо, що Василь Степанович Габорець багато років працював начальником обласного управління культури. Він завжди поважно цікавився і опікувався творчістю М.Попенка, а нині вони побратими та співавтори багатьох чудових пісенних творів. Тільки нещодавно на творчому звіті хорового відділу Ужгородського училища культури, вперше прозвучала у виконанні чоловічого вокального квартету "Цімбори" їхня пісня "Ти не сумуй", у якій мова йде наче б то про самого ювіляра:

Ти не сумуй, що літо за вікном,
Кудись у безвість швидко відлетіло,
Що сивина забарвленим вінком
Тебе вквітчала раптом біло-біло...

Цим творчим дуєтом уже створено понад двадцять пісень, серед яких "Партизанська могила", "Проліски", "Не даруй дарунків дорогих", "Весна — кохання пора", "Моя любов..." Теплі і приємні почуття до автора музики заяскравилися у вірші Василя Габорця "Попенкові М.Я."

Де зорі з небом розмовляють
І Тиса б'ється в берегах,
Де пісня серце й душу крає,
В стрімких вершинах і полях.

Де сонця промені ласкаво
Цілюють трави запашні
Й сама Говерла величаво
Стоїть, мов вершник на коні.

Там Менчул височиться гордий.
З Тобою разом в мрійних снах.
Мережив звуки у акорди
Високо в синіх небесах.

І звуки ті із полонини
Із зворів та струнких ґрунів
Ти нам приносиш у долини
Й переплавляєш у пісні.

Співай цю пісню знов і знову,
Будуй пісенний диво-світ,
Живи у щасті і любові,
На многая й благая літ.

Заслугує особливої уваги співавторство Миколи Яковича із поетом-професіоналом Василем Густі. Одним із найбільш яскравих творів на слова поета є "Шовкова косиця". Ця всеоб'ємна композиція, в якій виконавці: хор, оркестр і танцювальна група (постановка танців — народної артистки України Клари Балог). Цей твір і нині в репертуарі Заслуженого державного Закарпатського народного хору. На його основі Київською студією створено однойменний кінофільм, який у свій час неодноразово демонструвався у кінотеатрах, по телебаченню і отримав щирі схвальні відгуки глядачів. Ці два автори створили ще цілий ряд пісень, серед яких — "Літо смерекове", "Чорна гора — білий камінь", "Кують зозулі", "Квітне сакура над Ужем", "Дарма Шугай так гадає..."

Талановитий поет В.Густі високо цінує музичну творчість композитора Миколи Яковича, поважно ставиться до їх мистецької співпраці. Про це яскраво свідчить вірш названого поета, сповнений щирості та поваги до митця-гуцула із Рахівщини.

“Миколі Яковичу”
(із Гуцульської балади)

Якось шовкову косицю
Вітер гірський покохав,
Хлопчик один таємницю
Їх незбагненну пізнав.

Дивна зоря зайнялася —
І для хлопчини в той час
Пісня у долю вплелася,
Доля у пісню вплелась.

Хлопцю судились дороги,
Мов журавлиний політ —
Від верховинських порогів
В білий чаруючий світ.

Чічко гуцульського краю,
Спомин про тебе не згас —
Пісня у долю вплелась,
Доля у пісню вплелась.

Грають могутньо оркестри,
Наче органи-хори,
Їх повелитель — маєстро,
З ними єдиний порив.

Віща зоря зайнялася,
Юності мрія збулась,
Пісня у долю вплелася
Доля у пісню вплелась.

Ми на Говерлі косицю
Бачили гарну як світ.
Каже вона: від сестриці
Мій передайте привіт.

Хлопчику, в серці якого
Врода моя збереглась, —

Пісня у долю вплелась
Доля у пісню вплелась.

Заслуговує на повагу плідна творча співпраця Миколи Яковича із поетом Петром Куликом — колишнім воїном-афганцем, вірші якого легко “лягають на музику”, бо вони є відблиском ніжної, щирої та болючої душі поета. У 2001 р. вийшла з друку збірка поезій і пісень цього автора “Летять журавлі на Україну”, до якої увійшло 10 пісень композитора М.Попенка. Це, зокрема, “Смереки”, “Вийди, кохана”, “На стежині”, “Прости, милий, прости”, “Святі слова”, Кілька пісень на слова П.Кулика є у репертуарі відомого чоловічого вокального квартету “Цімбори” та солістки Закарпатської обласної філармонії Надії Підгородської. Із щирими і добрими словами цей поет звертається до свого старшого друга, композитора з нагоди знаменного ювілею.

З ювілеєм Вас, Миколо, хочу привітати,
До ста років Вам прожити і пісні співати.
Веселити народ рідний, неньку Україну,
Яку Ви не залишили у лиху годину.

Низький Вам уклін, шановний,
Ваша муза — вічна,
Бо в культурі наш Попенко —
Постать історична.

А в іншого Ужгородського поета Миколи Гнатюка є крилатий творчий девіз:

У Бога я гріха не маю
За те, що правду звеличаю.

Ці слова глибоко запали в душу Миколі Яковичу, бо він особливо вразливий до кривди, до фальшу та несправедливості, бо ж йому не раз доводилося переживати ці та їм подібні негативні прояви віроломства, хамелеонства, лицемірства і зради. Микола Попенко людина безкомпромісна. Він пориває творчі зв'язки із людьми, які некоректно ставляться до людей, і, зокрема, до нього, а вірніше зрадили йому у співавторстві.

Але повернемося до поета М.Гнатюка. Його творчість надто плідна. І хоч він ще недавно співпрацює із Миколою Яковичем, а вже створено чимало пісенних творів. До їх числа належать “Гімн Інституту” (нині Закарпатського державного університету), “Вставайте, брати українці”, “Лицарі духу”, “Гордість столиці”, “Пийме, куме “Оболонь”, “Краяни — Рахівчани”, “Честь і слава”. Поет високо цінує музику М.Попенка. Тому у вірші “Миколі Попенку” так піднесено відгукується про його творчість

Гідна поезії Шевченка
Чарівна музика Попенка,
Його пісні лунають плаєм
Над рідним Закарпатським краєм.

Його життя — трембіта в горах
З народним Закарпатським хором.
Увесь талант душі своєї
Вкладає в час Доби цієї.

Роки життя такі натхненні,
В труді і творчості знаменні.
А сім десятків і п'ять літ
Як мить, як блиск, як зірки слід.
Цілуєм, щиро обіймаєм,
Осанну величі співаєм, —
Ти з нот зіткнув собі намисто
Наш дорогий Заслужений Артисте!

Не всі поети писали вірші про Миколу Яковича, але разом із ним пісень складено чимало. А йому дуже заімпонувала поезія Ю.Чорі, Л.Кудрявської, М.Мицька, А.Томенюк, Ф.Рошковича, О.Пекар, Н.Гумен, Г.Данишек, М.Пак-Салай... Тут слід назвати хоча б по одній пісні на їхні тексти, відповідно: "Карпатський краю", "Тополина пісня", "Пісня наша Закарпатська", "Ми українці", "Краса Карпат", "Зорепад", "Верховино — писанко барвіста", "Очі — душі криниця", "Так хочеться пташиного польоту".

Краяни-рахівчани теж вітають ювіляра — Почесного громадянина м.Рахова — своїми коломийками:

Ой кувала зозулечка в лісі веселенько,
Сімдесят п'ять зустрічає Микола Попенко.

Наш Микола не з тих людей, що до слави рвуться,
Його сили безкорисно пісні віддаються.

Ой згадайте скільки років Закарпатським хором
Він керував і не було нам за нього сором.

Живи, твори, Николайку, най пісня лунає,
Най із нами — гуцулами цілий світ співає!
Ми знаємо, що М.Попенко і сам схильний до віршування. Будучи

багато років керівником Заслуженого державного Закарпатського народного хору, писав вітальні вірші своїм артистам до різних святкових подій, створював "Гастрольні коломийки", перебуваючи на гастролях. У його творчому напрацюванні є кілька пісень на власні тексти, серед яких найбільш вагома "Гомін-полонини", яка у більшості концертах хору виконувалася на біс.

Всі добре знають, що Микола Якович непримиренний, як до фальшу музичного, так і до фальшу людського. Тому він завжди прагнув до правди, справедливості, гуманності, людяності, а в мистецтві — до високого, художнього та професійного виконавського рівня. Підтвердженням цього є такий його вірш:

Для мене фальш, —
Як темні хмари,
Як грому нищівні удари.

Стрілою фальш у серце пнеться,
Травмує душу, до мозку рветься!

Людей фальшивих я ганьблю,
Бо тільки правду я люблю!

Бажаємо Вам, щоб все омріяне в житті і творчості збулося. Хай родить щед्रो Ваша мистецька нива, щоб ще на 100-річчя ми Вас вітали, здоров'я і щастя бажали.

Василь СМОЖАНИК

Віхи народного музикування

Нещодавно громадськість Закарпаття відзначила 60-річчя визволення від гітлерівських загарбників. У нашому краї також велась запекла боротьба за вільне життя. Починаючи з 1942 р. активно діяли партизанські загони та підпільні організації. А в 1944 р. розпочався великий наступ військ на Дуклінському перевалі в Словаччині, а згодом бої розгорнулися в напрямку Мукачева, Ужгорода, Чопа. Більш як п'ятдесят тисяч закарпатців брали участь в антигітлерівській боротьбі.

Перемога у Великій Вітчизняній війні та возз'єднання з Україною сприяла росту економіки, науки, освіти та культури. Так, у 1946 р. народився Закарпатський народний хор. Йому аплодували сусіди словаки та поляки, слухали його в Німеччині, запрошували в Київ, Москву, Ленінград. З великим успіхом виступали дома в Ужгороді. У цьому колективі стали відомими Петро Милославський, народні артисти України Клара Балог та Михайло Кречко, заслужені артисти України Микола Попенко та Михайло Вігула, заслужений діяч мистецтв України Петро Рак та ін.



Танцювальна група рахівського ансамблю "Туса" (1950 р.).



Фольклорний ансамбль Великоберезнянського районного будинку культури (1954 р.).

Визначну роль у повоєнні роки в розвитку музичної культури відіграло Ужгородське державне музичне училище ім.Дезидерія Задора, в якому успішно функціонували такі колективи як симфонічний оркестр під керівництвом заслуженого працівника культури України Йосипа Гарчара, Людвіга Готвоні, а нині — випускниці Львівської Державної Академії Вікторії Свалявчик. Цей високопрофесійний колектив з успіхом виступає в Ужгороді й поза його межами. А в листопаді минулого року отримав особливе визнання на творчому звіті майстрів мистецтв і художніх колективів Закарпатської області "Самоцвіти Срібної землі", що відбувся у Національному палаці "Україна" в м.Києві.

Слід також відзначити відомий колектив у нашому краї, унісон скрипалів під керівництвом Людвіга Товта, а тепер — Степана Бунди. Великою популярністю користується оркестр народних інструментів Ужгородського державного музичного училища ім. Д.Задора під керівництвом ветерана війни Миколи Антоненка, а згодом — заслуженого працівника культури України Світлани Стегней. Необхідно згадати також хор вчителів м.Ужгорода під керівництвом Івана Сопка, народну чоловічу хорову капелу "Боян" професорсько-викладацького складу УжНУ, керівниками якого були Петро Гудзь, заслужений діяч мистецтв України Петро Рак, а нині — Василь Гайдук.

Майже піввіковий шлях пройшов оркестр народних інструментів Залужанської середньої школи на Мукачівщині при незмінному керівництві заслуженого вчителя України Михайла Алмашія (оркестр заснований у 1952 р.) Він учасник відповідальних концертів в усіх куточках Закарпаття та за його межами (Борислав, Львів, Київ, Таллін, Москва, Ленінград). Сільський дитячий оркестр мав серйозну програму: П.Чайковський "Солодка мрія", В.А.Моцарт "Рондо", В.Андрєєв "Вальс", М.Огіньський "Полонез", А.Новіков "Дороги", П.Копинець сюїта-фантазія "Возз'єднання" та ін.

За багаторічну роботу і досягнуті успіхи оркестр було нагороджено дипломом I ступеня організаційного комітету фестивалю дитячої самодіяльної творчості (1972), Грамотою міністерства освіти УРСР до 100-річчя з дня народження В.Леніна, дипломом I ступеня оргкомітету Закарпатського облвно до 50-річчя утворення СРСР (1972), дипломом I ступеня переможця обласного огляду-конкурсу і Всесоюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості до 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні.

Варто відзначити духовий оркестр під керуванням заслуженого

працівника культури України Степана Томича, а також Іршавський духовий оркестр, керівником якого є Іван Ісак.

Великою популярністю користувався учнівський оркестр середньої школи с.Залуж Мукачівського району під керівництвом заслуженого учителя України Михайла Алмашія та багато інших колективів, які увійшли в золотий фонд музичної культури Закарпаття.

Чільне місце в житті нашого краю посідає народний ансамбль пісні і танцю "Лісоруб" смт Великий Бичків Рахівського району (керівник — заслужений працівник культури України Василь Пекарюк), народний оркестр гуцульських народних інструментів Рахівського районного будинку культури (керівник Петро Ерстенюк).

Важливу роль у популяризації творчого здобутку колективів відіграв обласний центр народної творчості, який восени відзначатиме 60-ліття своєї діяльності.

Микола АНТОНЕНКО,
*викладач Ужгородського державного
музичного училища ім. Д.Задора,
учасник Великої Вітчизняної війни*

Ужгородській дитячій школі мистецтв — 50 років

Цього року культурна еліта краю відзначала ряд ювілеїв. Серед них і 50-річчя Ужгородської школи мистецтв. А починалося все у далекому 1954 році, коли 19 серпня на базі дитячої музичної школи ім.П.І.Чайковського була відкрита Ужгородська музична школа робітничої молоді, яку очолив С.Кликов. З перших років її існування у ній працювали такі викладачі, як Роза Пляскова, Павло Терещенко, Іван Слабинський, Андрій Задор, Петро Нефедов, Марія Гудз. У той час у школі навчалося 60 учнів.

2 вересня 1958 р. школа стала самостійною, але існувала на базі ДМШ ім.П.І.Чайковського. Директором був призначений М.Глипка. Протягом 1972–1977 рр. школу очолював І.Шляхта. У серпні 1977 р. директором Ужгородської вечірньої музичної школи був призначений А.Донець, який опікувався нею 17 років. За його керівництва вона декілька разів змінювала свою назву і набувала нових можливостей. У липні 1984 р. вечірня музична школа була перетворена у дитячу музичну школу № 2, що дало змогу приймати дітей віком від 6 років.

А у вересні 1987 р. ДМШ № 2 — відповідно в дитячу школу мистецтв. Таким чином, поряд із музичним відділенням стали працювати відділення образотворчого мистецтва та хореографії. Директор А.Донець домігся як кількісного зростання учнівського та викладацького колективів, так і підвищення якості викладання та виховання музично-обдарованих дітей. Були закладені творчі зв'язки з музичними школами в м.Кошіце (Словаччина), м.Ніредьгаза (Угорщина), м.Кросно (Польща). Влітку 1986 р. зроблено капітальний ремонт фасаду, приведений у порядок двір, виконані внутрішні роботи: оновлені сходи мраморною плиткою, зроблений вітраж, оновлений концертний зал, закуплені інструменти: бандури, піаніно, роялі. А музичні інструменти для оркестру народних інструментів А.Донець збирав по всій області — у Рахові, В.Березному, Чопі та ін.

Історичною є і будівля, у якій нині знаходиться дитяча школа мистецтв. Свого часу на другому поверсі був готель, у якому зупинявся угорський поет-революціонер Шандор Петефі. Шануючи пам'ять про цього героя, спочатку було відновлено табличку на фасаді школи, а потім, у грудні 1990 р., відкрито літературний музей.

З 1994 по березень 2005 р. директором школи був Євген Ясінський, а з березня 2005 і по нині — Наталія Громова.

Кількість випускників школи, враховуючи випуск минулого навчального року, становить 1800 учнів. Позитивним є той факт, що в педколективі на всіх відділах працюють викладачі різного віку. Це дає можливість молодим переймати найкращий досвід і допомагає у становленні своєї особистості як викладача. У колективі панує атмосфера підтримки та взаємоповаги.

Викладачі та учні школи беруть активну участь у концертній діяльності, у всеукраїнських та міжнародних фестивалях, конкурсах, концертах.

Фортепіанний відділ є одним із найбільших в області серед інших ДШМ. Нині його очолює вчитель-методист Інга Дьерке. Викладачі фортепіанного відділу постійно підвищують свій професійний рівень, відвідуючи майстер-класи професорів В.Козлова, І.Ліпатової, Б.Федорова (м.Київ), М.Угляр (м.Львів), Л.Авер'янової, Ю.Лисиченко (м.Москва). Кращі випускники фортепіанного відділу: Ольга Чіпак, Наталія Марфинець, Наталія Бондаренко, Лариса Кожукар, Габрієлла Асталош, Ольга Рішко, Наталія Федурця, Оксана Щербата, Люба Гайдош, Тобіаш Катерина, Сюзанна Касо. Деякі з них повернулися у школу і працюють викладачами.

Струнно-щипковий відділ є одним із кращих у школі (зав.

відділом Тетяна Ясінська). На відділі працюють: дитячий струнний оркестр, народний камерний оркестр викладачів, унісон учнів молодших класів, квартет, різноманітні ансамблі, зразковий дитячий ансамбль народної музики "Дзвіночки Карпат" (керівник Є.Ясінський). Переможці та призери на обласному конкурсі: Марта Горняк, Ольга Головей, Тіран Нікогосян, Євген Прокопишин, Сергій Пічкарь, Олександра Ніколишина, Ірина Густі, Надія Гуляєва, Юлія Жулінська, Габрієлла Кеслер, Василь Ковач, Василь Донець, Настя Остапчук, Сергій Донець, Магда Сабов, Марія Ясінська та ін. А також дипломант міжнародного дитячо-юнацького конкурсу "Срібний Дзвін" (Ужгород, 2003) Василь Донець, лауреат міжнародного конкурсу віолончелістів у м.Кошіце (Словацька Республіка) Марія Ясінська.



На кожному з відділів (струнно-щипковий, духовий, народних інструментів) успішно працюють по декілька колективів. Але особливо хочеться відмітити народний оркестр народних інструментів (керівник — заслужений артист України Михайло Вігула); угорський вокальний ансамбль "Естерланц" (керівник Ілдіко Молнар); народний камерний оркестр (керівник Тетяна Ясінська); зразковий дитячий ансамбль народної музики "Дзвіночки Карпат" (керівник Євген Ясінський), ансамблі валторністів (керівник Є.Дзьова) та бандуристів (керівник М.Шиян).

Декілька теплих слів хочеться сказати і про відділ народних



інструментів, який є одним із найстаріших у нашій школі. У різний час на відділі працювали: Анатолій Донець, Володимир Шолох, Людмила Клайн, Тетяна Саніч, Михайло Ганич, Тетяна Федурця, Жанна Хваста. Нині тут п'ять викладачів: Ельвіра Фізер (завідуюча), Аліна Борноволокова та Василь Донець — ветерани; Інґа Клицько та Наталія Мальованець — наші вихованці.

Музично-теоретичний відділ існує з початку заснування школи. Його викладачі відповідають за музично-теоретичну підготовку учнів усіх відділів. Нині тут працює 10 викладачів, а очолює його роботу Ванда Желтвай.

Відділення образотворчого мистецтва. Нині на відділі навчається 110 учнів і працюють 6 викладачів: Емма Левадська, Еліна Роман, Галина Крамаренко, Олександр Сидорук, Василь Вовчок та В'ячеслав Вінковський. Учні відділення беруть активну участь у міських, обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах, а такі, як Гейза Дьєрке, Георгій Лазарашвілі, Катерина Малько, Андріана Хархаліс, Іван Бучмей (викладач Емма Левадська), уже мали свої персональні виставки. У школі навчаються 4 стипендіати Міжнародного благодійного фонду ім.В.Співакова та 5 — Міжнародного дитячо-юнацького конкурсу "Срібний Дзвін". Учні відділу не лише беруть активну участь у всеукраїнських та міжнародних конкурсах, але й у оформленні книжок закарпатських письменників Л.Повх, Л.Кудрявської, М.Матоли та ін. Учень Емми Левадської Гейза Дьєрке брав участь у записі програми "Я здивую світ" (м.Київ).

Хореографічне відділення. Нині тут навчаються хореографічному мистецтву 125 учнів. Приємно констатувати, що випускники відділення продовжують своє навчання у профільних учбових закладах: Ужгородському училищі культури, Київському національному університеті культури і мистецтв, хореографічному училищі в м.Прага (Чехія). Багато з них вже працюють викладачами хореографії, а також артистами балету Державного заслуженого Закарпатського народного хору. За цими здобутками — кропітка праця викладачів, які працювали на відділенні, Гульшат Сімонова, Ольга Льовіна, Любмила Табанько, Наталія Романчак. А нині активно працюють Олена Сухотіна, Мирослава Данканич, Василина Синичка, Віктор Бабука, Ерік Сачко та Людмила Кекерчень (завідуюча відділенням). Гордість нашої школи — учні Марина Плавайко та Василь Годованець.

А попереду ще багато цікавих задумів та творчих проєктів.

Надія ГУЛЯЄВА

Зміст

<i>Квартал</i>	3
Культурна мозаїка Закарпаття	3
<i>Коротко</i>	6
<i>Відлуння події</i>	13
Ценарт Л. Золотий соловей — 2005	13
Офіцинська М. Радість перемоги	14
Офіцинська М. Перший крок до завоювання Європи.	16
<i>З досвіду роботи</i>	20
Сидорук Л. Невичерпне джерело пісень народних	20
<i>Польові записи</i>	22
Хланта І. Фольклор — джерело натхнення	22
Гуляєва Н. Ау, автентика!	31
<i>Методичні розробки</i>	33
Петій-Потапчук Н. Виховання голосу на основі національних співочих традицій.	33
<i>Творча майстерня</i>	38
Хланта І. Відкривати нові тайнства танцю.	38
Офіцинська М. Вдалий старт	42
Дрогальчук Г. У пошуках гармонії.	44
<i>Постаті</i>	48
Бочковський В. Андрій Коцка	48
Гищенко С. Своєю дорогою	50
Гищенко С. Серцю найдорожче	52
<i>Ювілеї</i>	54
Сможаник В. Все життя з музикою (до 65-річчя з дня народження заслуженого працівника культури України М.М.Коцана)	54
Сможаник В. Його життя — творча нива (до 75-річчя з дня народження заслуженого артиста України, композитора М.Попенка)	57
Антоненко М. Віхи народного музикування.	63
Гуляєва Н. Ужгородській дитячій школі мистецтв — 50 років.	66

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА

№ 2 (10)

Виходить щоквартально

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія 3т № 345 від 4 жовтня 2004 р.

Фотографії: О.Токач, з архіву М.Попенка, В.Поповича, І.Хланти

Комп'ютерний набір: Л.Веклюк

Дизайн та верстка Я.Дьондя

Нотна графіка: А.Хазитарханов

Редагування та коректура: М.Офіцинська

**На обкладинці солістка вокальної студії "Красія" Даринка Степанюк
та фрагмент гуцульської вишивки
роботи майстрині Марії Купар**

**Матеріали та відгуки присилайте за адресою:
м.Ужгород, вул. А.Волошина, 18
Закарпатський обласний центр народної творчості
(директор В.Рудейчук)**

**Здано до набору 04.06.05. Підписано до друку 29.06.05.
Формат 60/84/16. Папір офсетний. Гарнітура "Arial".
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 4,42 Зам.104.Тираж 100.**

**Друкарня видавництва "ТУРпрес".
89200 Перечин, Жовтнева, 93.**



